

PLANERINGSUNDERLAG KULTURMILJÖKVALITETER

DETALJPLAN FÖR BOSTÄDER OCH VERKSAMHETER NORR OM LANA, INOM
STADSDELEN KROKSLÄTT

Del 1 – Kulturmiljöbeskrivning & stadsbilsanalys

2016-04-29

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter

Del 1 Kulturmiljöbeskrivning och stadsbildsanalys

Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, inom stadsdelen
Krokslätt

Diarienummer 1215/15

Uppdragsansvarig: Elin Bäckersten

Handläggare: Maria Görts

Uppdragsnummer: 3605016

Leverans 2016-04-29

Sweco Architects AB

Skånegatan 3

Box 5397

SE-402 28 Göteborg

www.sweco.se

INNEHÅLL

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund.....	4
1.2	Syfte.....	6
1.3	Metod och upplägg.....	6
1.4	Sammanfattning	7
2	Stadsbyggnadshistoria.....	10
2.1	Mölnålsans utveckling i ett historiskt perspektiv	10
2.2	Tidig historia	11
2.3	Områdets stadsbyggnadssammanhang.....	13
3	Utredningsområdets utbyggnadshistoria.....	18
3.1	Stadsplanen från år 1913.....	18
3.2	Stadsplanen från år 1948.....	19
3.3	Bebyggelseutveckling	20
4	Byggnadsbeskrivning.....	26
4.1	Mölnålsvägen 95	27
4.2	Mölnålsvägen 91	38
4.3	Mölnålsvägen 93	40
4.4	Mölnålsvägen 97	42
4.5	Ebbe Lieberathsgatan 18	44
4.6	Ebbe Lieberathsgatan 26	46
4.7	Ebbe Lieberathsgatan 30.....	48
4.8	Katrinedalsgatan 2.....	50
5	Stadsbildsanalys	52
5.1	Bebyggelsen i utredningsområdet	52
5.2	Strukturer	53
	Källor	58

1 INLEDNING

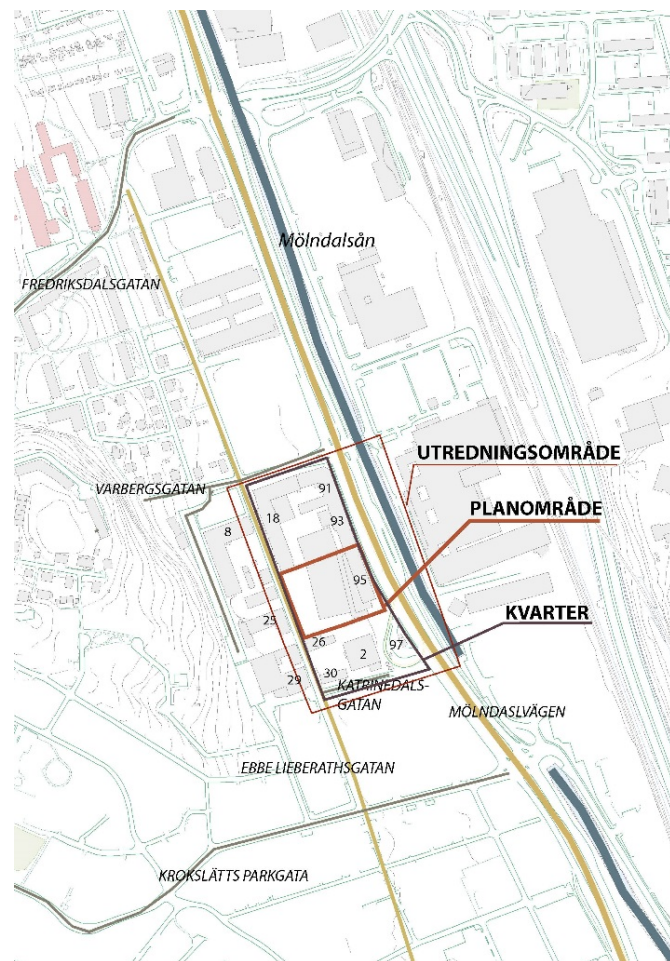
1.1 Bakgrund

Området som undersöks i *Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter, detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, Krokslätt*, ligger intill kommungränsen mellan Göteborgs stad och Mölndals stad. Göteborg och Mölndal har ett gemensamt pågående arbete med *Översiktsplan för Göteborg och Mölndal, fördjupad för Mölndalsåns dalgång (FÖP)*. De riktlinjer som har tagits fram i arbetet med den fördjupade översiktsplanen gäller i arbetet med *Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana inom stadsdelen Krokslätt i Göteborg* som nu tas fram för del av kvarteret norr om hållplatsen Lana vid Mölndalsvägen.

I planarbetet utreds en förfrågan om att uppföra byggnader för cirka 200 lägenheter med garage i bottenvåningen och lokaler för handel och service mot Ebbe Lieberhartsgatan. Det befintliga kontorshuset mot Mölndalsvägen föreslås byggas på, byggnaden planeras att fortsatt användas främst för kontor, eventuellt kan en övre del användas för bostäder. Mot Mölndalsvägen ska bottenvåningarna innehålla lokaler för att upplevas aktiva. Mot övriga gator ska bottenvåningarna antingen innehålla lokaler eller bostäder med förträdgårdar.

Samråd för planförslaget genomfördes under augusti och september 2015. Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter tas fram i samband med revidering av planförslaget inför granskning och ska ta i beaktande de synpunkter som inkom i samband med plansamrådet. Reviderat planförslag ställs ut för granskning i februari 2016.

I arbetet med att ta fram en ny detaljplan studeras bland annat stadsrum, stråk och utemiljöer. Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter tas fram av Sweco under hösten 2015 på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg.

Orienteringskarta: utredningsområde, planområde, kvarter och adresser.

Utredningsområde, planområde, kvarter och adresser.

1.2 Syfte

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter ska ta fasta på såväl enskilda byggnader som samverkan i bebyggelsen, på undersökningsområdets kulturhistoriska innehåll och visuella sammanhang med angränsande stadsrum. Underlaget ska även ingå i gestaltningsarbetet för förslag på tillbyggnad i kvarteret.

Utredningsområdet markerat med punktstreckad linje, planområdet med heldragen linje. Viktiga siktlinjer markerade med pilar. Illustrationen från Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret, avropsförfrågan kulturmiljöunderlag.

1.3 Metod och upplägg

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter presenteras i två delar. I del ett beskrivs kulturmiljön i utredningsområdet och kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper identifieras. I del två redovisas en antikvarisk tålighetsanalys.

I *Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter del 1 – Kulturmiljöbeskrivning & stadsbildsanalys*, inleds med en stadsbyggnadshistorisk översikt baserad på litteratur-, kart- och planstudier. Beskrivningen av byggnaderna i kvarteret i vilket planområdet ligger utgår från arkivstudier och arkitektonisk analys på plats. Byggnadsbeskrivningen sammanställs och kompletteras med en visuell analys av utredningsområdet i sitt sammanhang. Utifrån denna identifieras i stadsbildsanalysen de kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper som förmedlar kulturmiljön. Mot dessa kan konsekvensen av förändring bedömas.

I *Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter del 2 – Antikvarisk tålighetsanalys*, analyseras de förslag på tillbyggnad som gestaltats för kvarteret. Analysen av tillbyggnadsförslag utförs i förhållande till enskilda byggnader och till omgivande stadslandskap och konsekvenserna beskrivs. Analysen utgår från resultatet i del 1.

Om inget annat framgår är fotografier och illustrationer framtagna av Sweco. Flygbilder har tillhandahållits av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg och plan-, kartunderlag samt ritningar har hämtats från Stadsbyggnadskontorets arkiv om inget annat framgår.

1.4 Sammanfattning

Stadsbyggnadssammanhanget som planområdet ligger i har sedan lång tid präglats av Mölndalsåns dalgång som nord-sydlig kommunikationsled och som område för verksamhet. För planområdet framträder detta genom kontakten med Mölndalsvägen och Mölndalsån. Det visas också genom att bebyggelsen i utredningsområdet står i ett storskaligt kvarter och utgörs av byggnaders uppförda och gestaltade för verksamheter.

Kvarteret domineras av efterkrigstidens modernistiska arkitekturtradition applicerad på verksamhetsbebyggelse. I kvarteret finns en arkitektonisk provkarta av framför allt modernistisk, storskalig tegelarkitektur från 1940-talet till mitten av 1960-talet.

Den norra delen av kvarteret följer stadsplanens intention om ett slutet kvarter. Här har stadsplanens högre byggnadshöjder mot Mölndalsvägen nyttjats och fasaderna har i detta läge sammanbyggts, inte bara praktiskt utan också gestaltningsmässigt. Tegel, fönstersättning och gemensam takfotslinje förenar byggnaderna. Att byggnaderna utformats med en enad front med genomgående fasadspråk ger kvarteret en monumentalitet i stadsrummet. Mot norr och söder markerar kapade hörn den sammanbyggda volymens avslut och öppnar mot platsbildningar. Bebyggelsen i den norra delen av kvarteret ansluter i skala och utformning till bebyggelsen längs Mölndalsvägens norra sträckning.

Sammanbyggnaden har inte genomförts i kvarterets södra del. Byggnaderna i denna del är friliggande och volymerna är mindre jämfört med grannhusen i den norra delen av kvarteret, även fasadmaterialet varierar. I den södra delen av kvarteret ansluter den friliggande bebyggelsen till karaktären längs Ebbe Lieberathsgatan med lägre och mindre volymer och mellanrum mellan husen. Det uppbrutna gaturummet med fritt placerade, mindre och lägre volymer ger en mänskligare skala än bebyggelsen längs Mölndalsvägen. Denna upplevelse förstärks av den insprängda grönskan.

Ovan beskrivna företeelser har konkretiserats som kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbildsmässiga egenskaper i utredningsområdet och kvarteret som planområdet ligger i. Karaktärerna och egenskaperna är viktiga för att kulturmiljön fortsatt ska kunna upplevas i utredningsområdet och det är utifrån påverkan på dessa som konsekvensen av en förändring för kulturmiljön kan bedömas. För bebyggelsen i kvarteret har särskilt utmärkande drag sammanställts. Dessa bedöms som avgörande för bebyggelsens arkitektoniska gestaltning på individnivå.

På följande sidor presenteras kulturhistoriska karaktärsdrag och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper i utredningsområdet och kvarteret.

1.4.1 KULTURHISTORISKA KARAKTÄRER I UTREDNINGSOMRÅDET OCH KVARTERET

1. Dalgången – den landväga nord-sydliga transportleden där den södra landsvägen etablerats och senare omvandlats till Mölndalsvägen.
2. Mölndalsån – ett naturligt vattendrag som fungerat som kommunikationsled och nyttjats i industrin med följd att industrier etablerat sig i dalgången.
3. Industribyggnader, verksamheter och kontor med fasader mot Mölndalsån och Mölndalsvägen visar på den historiska kopplingen mellan produktion och transport.
4. Vändslungan vid Lana markerar stadsgränsen och namnet härstammar från en före detta ylleindustri.
5. Den enligt Lilienbergs stadsplan från år 1913 fritt placerade bostadsbebyggelsen längs terränganpassade vägar på höjderna innebär att grönska släpps in i

utredningsområdet och att dalgångens höjder är påtagliga.

6. Höga hus mot Mölndalsvägen och sammanbyggda kvarter med gemensamt förhållande till vägen tillkom som en följd av 1948 års stadsplan.
7. Verksamhetsbebyggelsen i dalgången är en följd av stadsplanen från år 1948 som föreskrev detta ändamål för markanvändningen.

Illustration av kulturhistoriska karaktärsdrag i utredningsområdet och kvarteret

1.4.2 ARKITEKTONISKA OCH STADSBYGGNADSMÄSSIGA EGENSKAPER I UTREDNINGSSOMRÅDET OCH KVARTERET

- A. Mölnalsvägens böljande form genom Mölnalsåns dalgång visar landsvägen.
- B. Mölnalsåns böljande form och otuktade åkanter understryker att ån är ett naturligt vattendrag.
- C. Byggnadernas orientering mot Mölnalsvägen.
- D. Namnet Lana som betyder ull och "Lana taxegräns" som berättar att här slutar Göteborg.
- E. Mellanrummen mellan husen längs Ebbe Lieberathsgatan möjliggör upplevelsen av dalgången och av Lilienbergs stadsplan.
- F. Byggnaderna som håller gemensam front mot Mölnalsvägen, de genomgående materialen, formerna och fasaduttrycken skapar det

sammanhållna kvarteret som 1948 års stadsplan föreskrev.

- G. Byggnadernas arkitektur är verksamhetsanpassad och visar markanvändningen i 1948-års stadsplan.

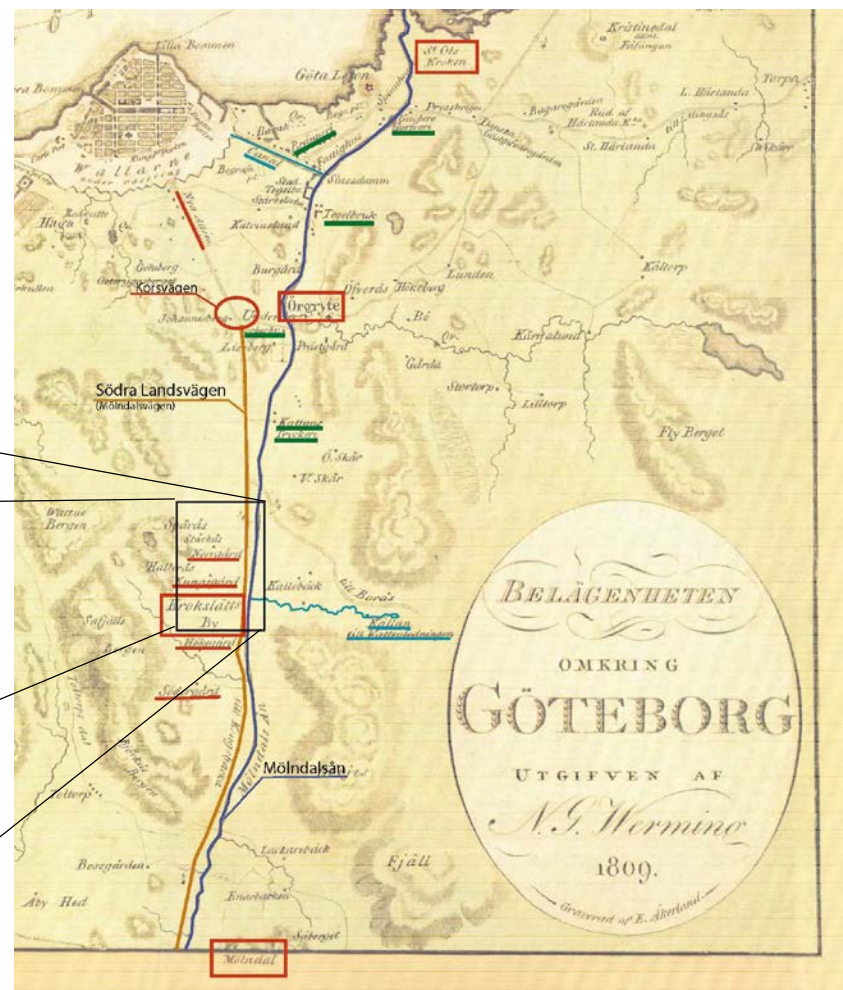
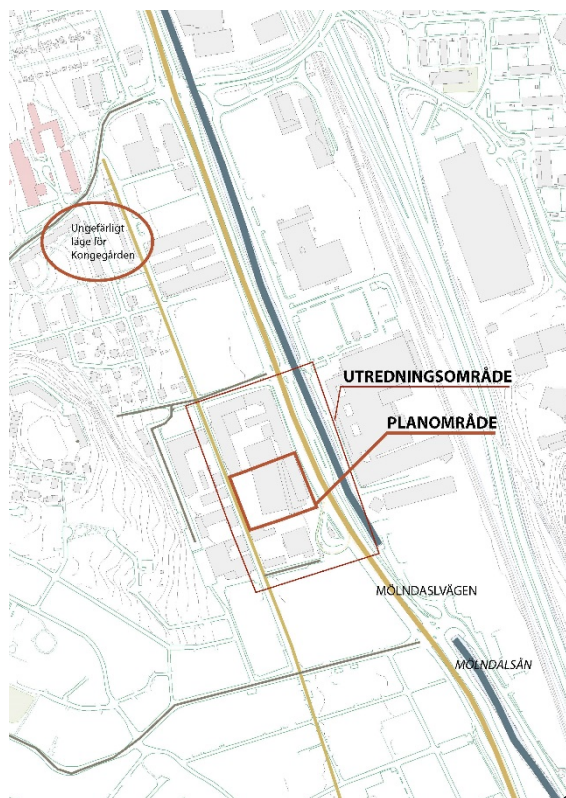

Illustration av arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper i utredningsområdet och kvarteret

2 STADSBYGGNADSHISTORIA

2.1 Mölndalsåns utveckling i ett historiskt perspektiv

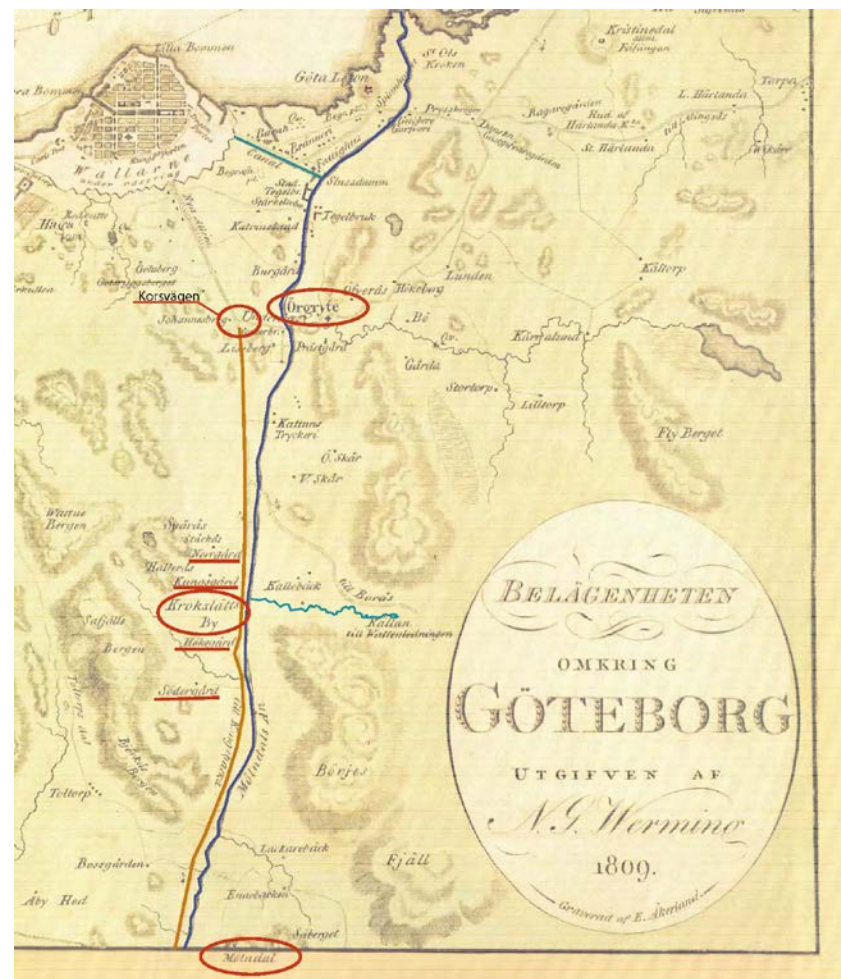
I följande kapitel presenteras utvecklingen i Mölndalsåns dalgång med fokus på åns närområde och utredningsområdet med omland.

Del av kartan *Belägenheten omkring Göteborg* från 1809. Södra Landsvägen (Mölnadalsvägen), Mölnadalsån och vissa geografiska namn har markerats. Grönt streck markerar industrier i Mölnadalsåns dalgång år 1809.

2.2 Tidig historia

Dalgången mellan Mölndal och Göteborg har använts av människor som odlat, bott, rest och haft verksamheter från det att havsnivån sjönk och marken började friläggas tillräckligt för att kunna brukas vid 4000- talet f.Kr. Från tidig medeltid har dalgången använts som landväga transportled i nord-sydlig riktning.¹ Den södra landsvägen från Göteborg ingick i kommunikationsleden som band samman Norge (Bohuslän), Sverige (Göteborg) och Danmark (Halland). Vid tiden för detta förhållande, fram till år 1658, kallades vägen för Danska vägen och höll samma sträckning som Mölndalsvägen och Södra vägen gör idag. Danska vägen korsade Mölndalsån i höjd med Örgrytemotet och fortsatte i nordöstlig riktning. I denna sträckning har vägen kvar sitt namn.²

Del av kartan *Belägenheten omkring Göteborg* från 1809. I kartan har bland annat Södra Landsvägen (Mölndalsvägen), Mölndalsån och gårdar beskrivna i texten markerats.

¹ Lindberg, 2007, s 3-7

² Översiktsplan för Göteborg och Mölndal fördjupad för Mölndalsåns dalgång, samrådshandling november 2013, sid 31

2.2.1 KROKSLÄTT

Från 1200-talet finns en skriftlig källa i vilken ett område benämns Krokslaeto, Krokslätt. I Krokslätt ska det under 1200-talet ha funnits fyra gårdar som under åren kom att kallas Krokslätt Sörgården, D:o Hökegården, Kongegården och Nordgården.³ De två första gårdarna kom att tillhöra Fässbergs socken, Kongegården och Nordgården lades till Örgryte socken.⁴ Kartan på föregående sida visar staden Göteborg med omland år 1809. Krokslätt by är utsatt, så också de fyra gårdarna som nämnts ovan.

I Örgryte socken bildades år 1862 Örgryte landskommun. Inom kommunen inrättades municipalsamhällen, ett av dessa var från år 1884 Krokslätt. Den 1 januari 1922 upplöstes både landskommunen och municipalsamhällena och införlivades i Göteborg. Krokslätt har sedan dess varit en stadsdel i Göteborg.

När Krokslätt inkorporerades med Göteborg år 1922 utgjordes stadsdelen av jordbruksbygd och industrier vid ån.⁵ Fotografiet från Krokslätt mot Kallebäck till höger ger en god bild av hur utredningsområdet såg ut i början av 1900-talet. Till vänster i bild, i jordbruksmarken, ligger ett hus markerat med blå ring. Det är troligtvis en av de byggnader som låg inom planområdet innan nuvarande bebyggelse uppfördes. Till höger om huset, på andra sidan vägen, ligger industribebyggelse som rymmer Lana Kamgransspinneri.

Vy från Krokslätt mot Kallebäck från början av 1910-talet, nordöstlig riktning. Bilden är hämtad ur *Krokslättbilder, gamla bilder från Krokslätt i Mölndal*.

³ Lindberg, 2007, s 3-7

⁴ Lindberg, 2007, s 7-9

⁵ Lönnroth, 1999, del 1, s 142

2.3 Områdets stadsbyggnadssammanhang

2.3.1 INDUSTRIER OCH VERKSAMHETER

Under 1800-talets första decennier utvecklades landets småskaliga textilindustrier till följd av införandet av mekaniserad drift. Industrierna behövde vattenkraft för att kunna producera varför forsarna i Mölndal blev en etableringsplats. Industrierna i Mölndal och de industrierna längs Mölndalsån kunde nås från Göteborg via vattensystemen, sammanlänkade av Fattighusån som började byggas år 1640.

Det var inte bara den tekniska utvecklingen och infrastrukturen som gjorde att industrinäringen expanderade runt 1800-talets mitt. Handeln mellan länder underlättades genom frihandelsinitiativ och på nationell nivå avskaffades skråsystemet och näringsfrihet infördes. Efter 1800-talets mitt blev områdena längs Mölndalsån än mer intressanta för industrietableringar eftersom stenkolk till fabrikernas ångmaskiner kunde fraktas på pråmar direkt från hamnen och de producerade varorna kunde ta samma väg tillbaka.⁶ Mölndalsåns dalgång karakteriserades långt in på 1900-talet av industriell produktion och beskrivs år 1957 som en göteborgsk motsvarighet till Ruhrområdet i Tyskland.

”På industrikartorna ligga företagen som ett slags pärlband i dessa floddalar, och från luften avteckna de sig genom en rad fabriksskorstenar. Mest karakteristiskt är detta för Mölndalsån, som i detta sammanhang kan kallas för Göteborgs Ruhr.”⁷

I den del av Mölndalsåns dalgång som utredningsområdet ligger i låg tidigare nämnda Lana Kamgarnsspinneri i lokalerna för en tidigare tvättinrättning. Lana är latin för ull.⁸ Verksamheten har upphört men namnet finns kvar i hållplatsen Lana där spårvägen har en vändslinga

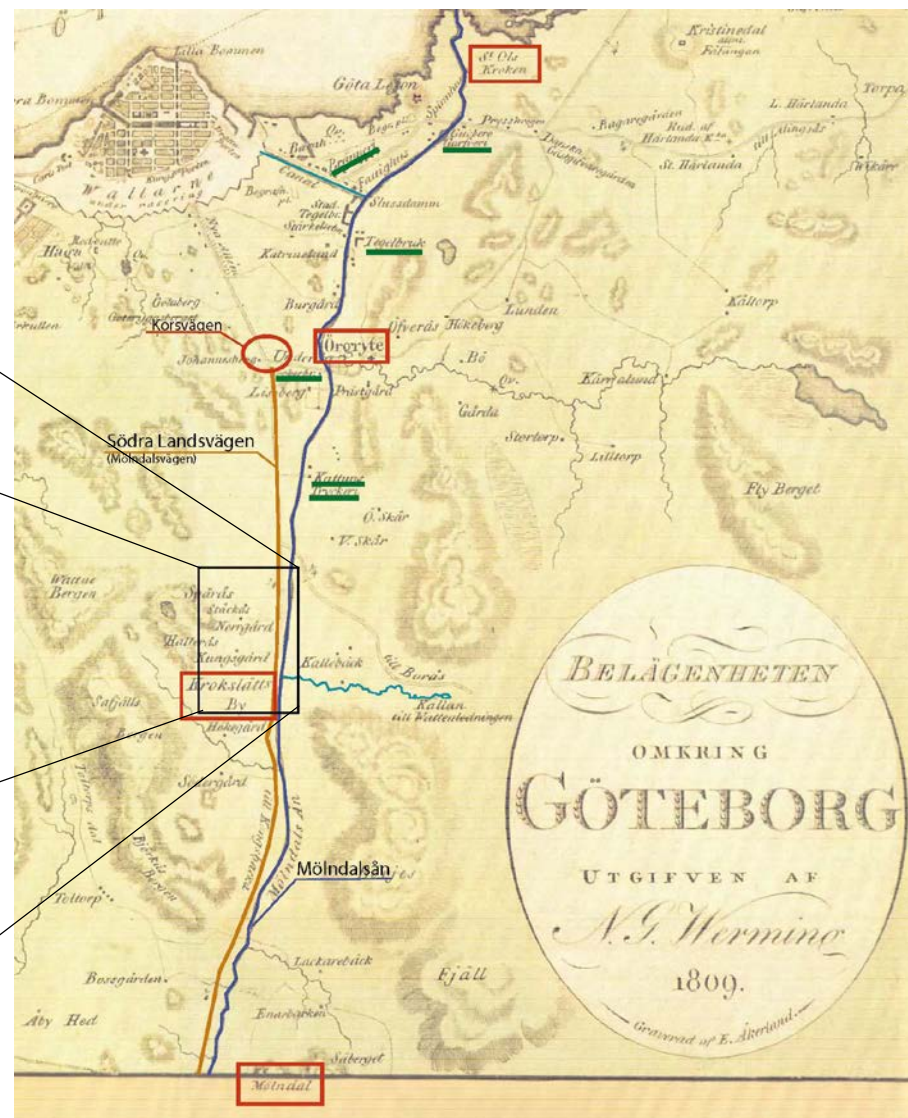
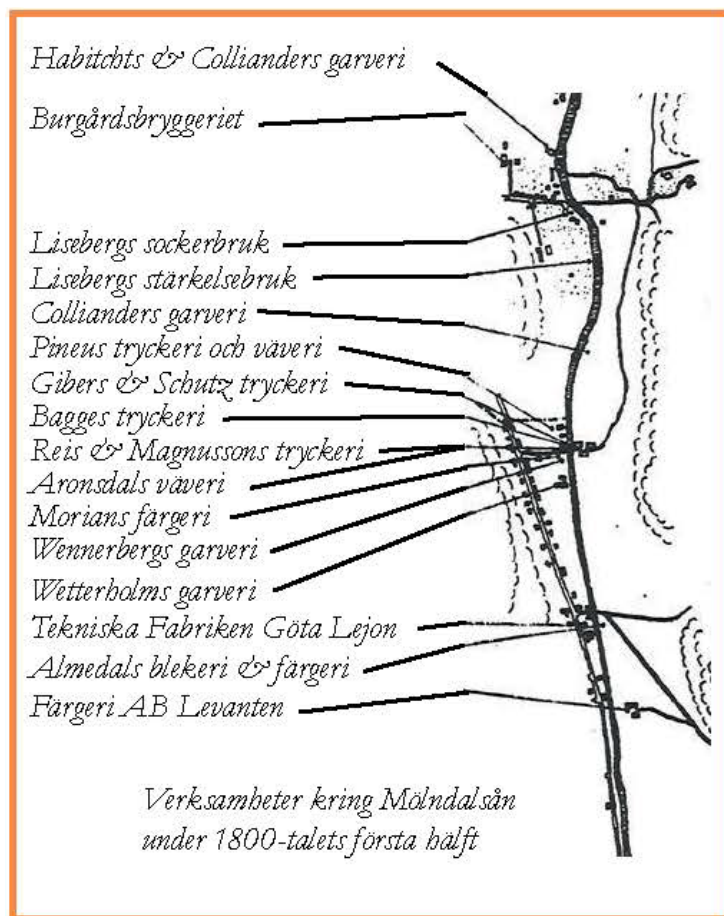
Lana Kamgarnsspinneri vid mitten av mitten av 1900-talet. Bilden är hämtad ur Krokslättsbilder, gamla bilder från Krokslätt i Mölndal.

⁶ Birgersson, 1984 s 5-8

⁷ Birgersson, 1984 s 44

⁸ Ericsson 1997, s 95-98

Illustrationen nedan ger en bild av etableringen av verksamheter längs Mölndalsån under 1800-talets första hälft, i jämförelse med kartan från år 1809 framträder den kraftiga expansionen av industrin under 1800-talets första decennier.

Illustrationen ovan är hämtad ur Översiktsplan för Göteborg och Mölndal fördjupad för Mölndalsåns dalgång, samrådshandling november 2013.

Del av kartan Belägenheten omkring Göteborg från år 1809. Södra Landsvägen (Mölndalsvägen), Mölndalsån och industrier vid år 1809 markerade.

2.3.2 INFRASTRUKTUR OCH KOMMUNIKATIONER

Spårväg byggdes i Mölndalsvägen för en linje mellan Brunnsparken och Getebersäng år 1881. År 1907 förlängdes spåren till Mölndal.⁹ Mölndalsån var, som tidigare beskrivits, avgörande för dalgångens utveckling och utgjorde länge en kommunikationsled för både varor och människor, först år 1953 slutade ån att vara en allmän farled¹⁰. Åns parallella infrastruktur, den södra vägen, var inte mycket mer än en landsväg när den på 1950-talet byggdes om till fyrfilig väg¹¹.

Vykort från Göteborg, Södra vägen i höjd med Eriksbergs bryggerier, delvis beskuret. Från Stadsmuseet i Göteborg, faktarummet kapsel 201:1

Fotografi av Mölndalsån vid sekelskiftet 1900, delvis beskuret. Från Stadsmuseet i Göteborg, faktarummet kapsel 201:1

⁹ <https://sv.wikipedia.org/> Krokslätt 2015-09-15

¹⁰ Strannelind 1994 s 12-13

¹¹ Översiktsplan för Göteborg och Mölndal fördjupad för Mölndalsåns dalgång, samrådshandling november 2013, sid 33

2.3.3 KONTORSSTAD

Efter andra världskriget och framför allt från 1960-talet och framåt gick utvecklingen i Mölndalsåns dalgång mot att verksamheter ersattes av kontor. Industrier lades ned, produktion flyttade utomlands eller till nya mer anpassade lokaler utanför stadens centrum. Befintliga byggnader omvandlades till kontorshus och nya kontorsbyggnader uppfördes.

1960-talets planering var storskalig och exempel på detta kan hittas längs Mölndalsvägen. Söder om Liseberg planerades ett byggnadskomplex på 415 000 m³. Detta projekt realiserades inte men storskalig kontorshusbebyggelse byggdes längs Mölndalsvägen från 1960-talet och framåt.

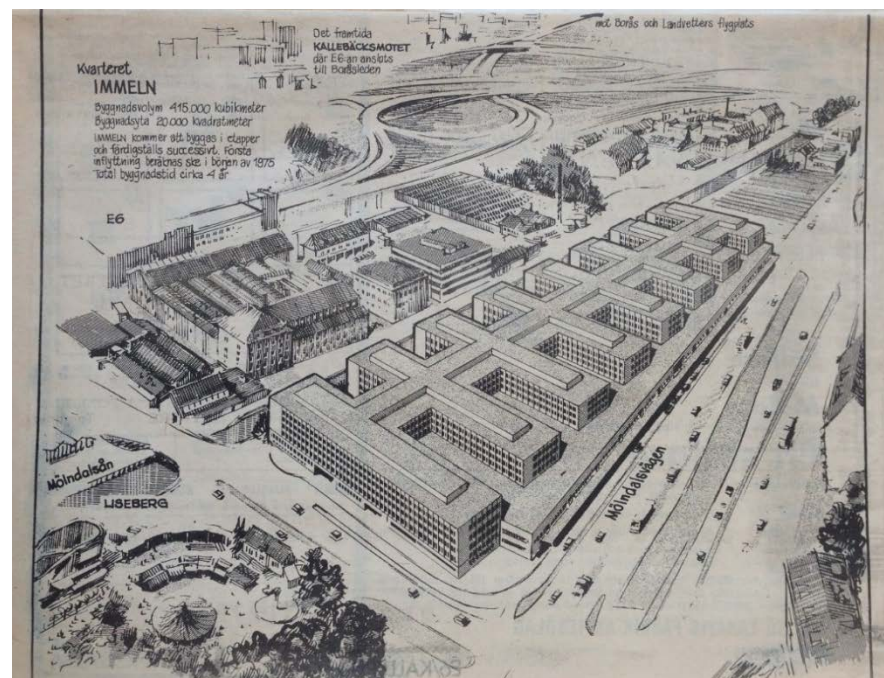
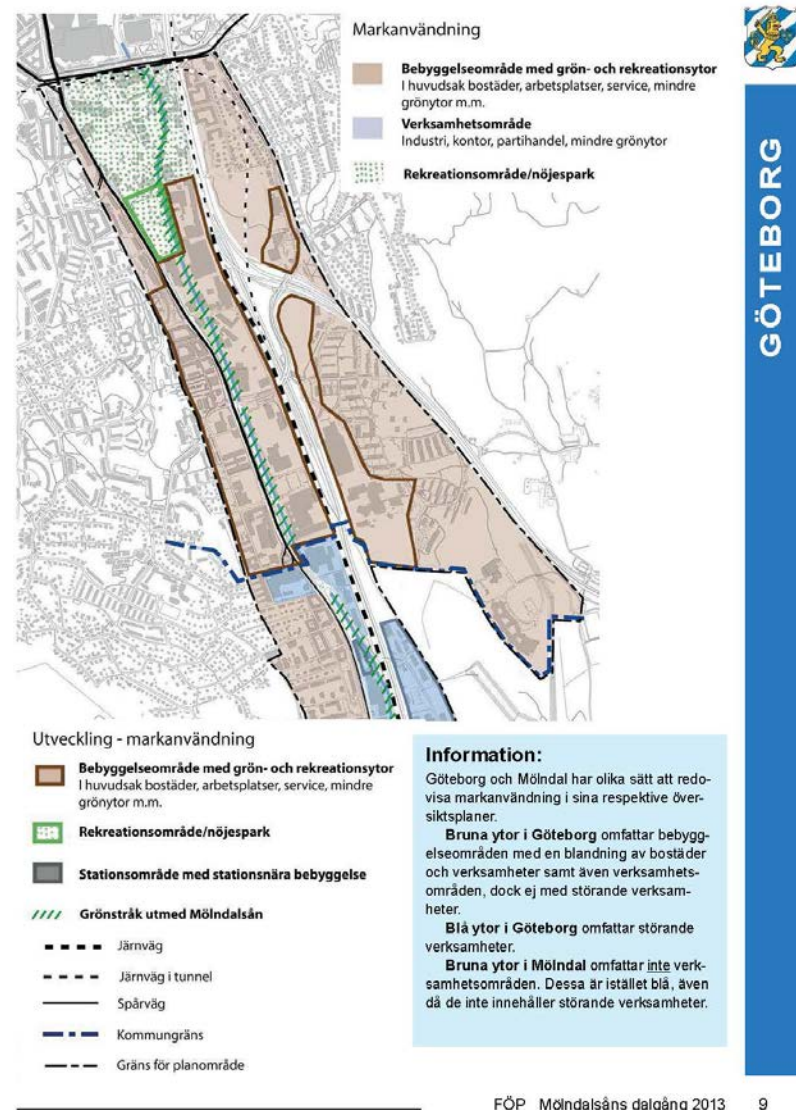

Illustration av projektet kvarteret Immeln som inte genomfördes. Från Göteborgs stadsmuseum, faktarummet kapsel 201:2

2.3.4 BLANDSTAD

I enlighet med den fördjupade översiktsplanen för Mölndalsåns dalgång (under framtagande av Göteborgs och Mölndals städer, se bild nedan) planeras i Mölndalsåns dalgång för en tät och funktionsblandad stad. Verksamheter och bostäder ska blandas, handel och upplevelser erbjudas i bottenvåningarna mot gatan. Riktlinjer har tagits fram för att bidra till att planeringsmålen uppnås. Göteborgs stad utgår från dessa riktlinjer vid planläggning i den fördjupade översiktsplanens område.

På bilden till höger ses en karta ur den fördjupade översiktsplanens samrådshandling som visar föreslagen markanvändning.

Till vänster framsida av "Översiktsplan för Göteborg och Mölndal fördjupad för Mölndalsåns dalgång" november 2013. Ovan ett utsnitt ur samrådshandlingen.

3 UTREDNINGSOMRÅDETS UTBYGGNADSHISTORIA

3.1 Stadsplanen från år 1913

Krokslätt fick år 1913 en stadsplan utformad av Albert Lilienberg i vilken utredningsområdet finns med i den planerade utbyggnaden. Stadsplanen i Krokslätt följdes i stor utsträckning fram till 1930-talet, inte minst för den småhusbebyggelse som etablerades på Kroksläatts höjder och landshövdingehusen vid Kroksläatts torg.¹²

I Lilienbergs stadsplan planerades sammanbyggda kvarter med bostadshus om som mest fem våningar i utredningsområdet. Stadsplanen fick inget större genomslagslag i utredningsområdet avseende bebyggelsen. Den planerade gatusträckningen har däremot i stort sett genomförts med Ebbe Lieberathsgatan som parallell till Mölndalsvägen.

Illustrationen till höger visar en del av stadsplanekartan från år 1913 kompletterad med gator och ungefärlig utbredning av planområdet och utredningsområdet.

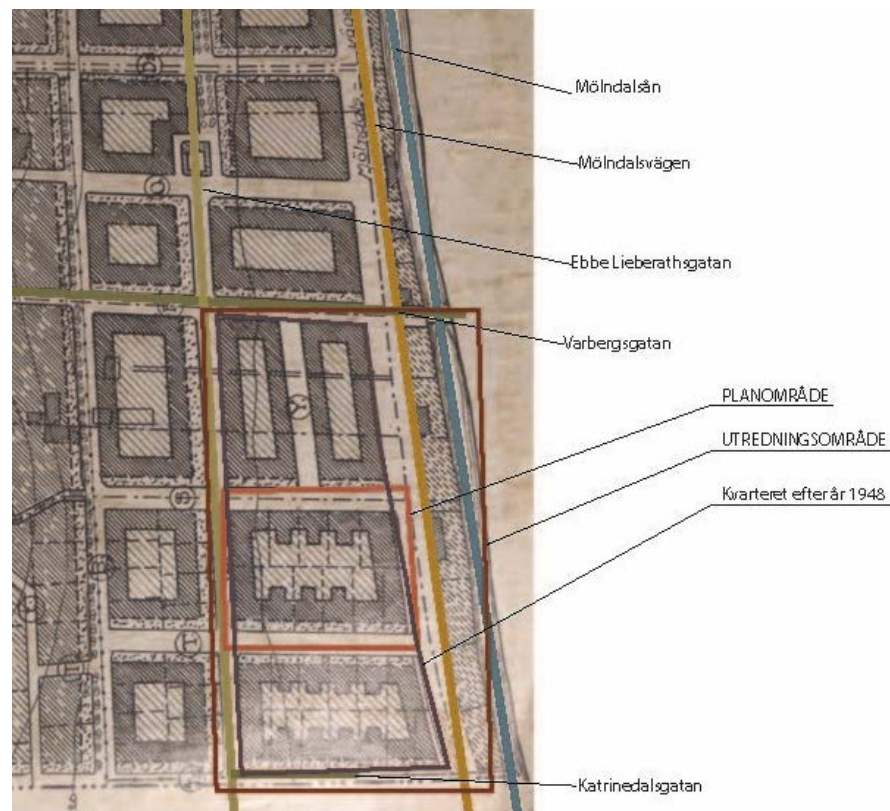

Illustration som bland annat visar planområde och utredningsområde på del av 1913-års stadsplan för Kroksläatts municipalsamhälle.

¹² Lönnroth, 1999, del 1, s 142

3.2 Stadsplanen från år 1948

År 1948 ändrades stadsplanen för den del av Krokslätt som utredningsområdet ligger i. Markanvändningen skiftade från bostadsändamål till industriändamål. Liknande ändring hade gjorts i andra delar av Mölndalsåns dalgång. Stadsplanebestämmelserna blev lika i området utifrån motivet att "det föreligger ett större behov av tomter, som kan bebyggas på detta sätt."¹³

Inom utredningsområdet förändras kvartersformen, från tre kvarter till ett stort kvarter. Byggrätten ändrades likt angränsande bestämmelser i norr. Mot Mölndalsvägen tilläts högre bebyggelse än inåt kvarteret.¹⁴ Den högre byggrätten ligger i smala byggnadskroppar som håller en gemensam fasadlinje mot Mölndalsvägen. Mot Mölndalsvägen har marken försetts med byggnadsförbud för att bebyggelsen i kvarteret ska hålla en rak fasadlinje och inte följa Mölndalsvägens svängning.

Illustrationen till höger visar del av stadsplanekartan från år 1948 kompletterad med gator och ungefärlig utbredning av planområdet och utredningsområdet. Den bebyggelse som fanns i kvarteret år 1948 har markerats med grått.

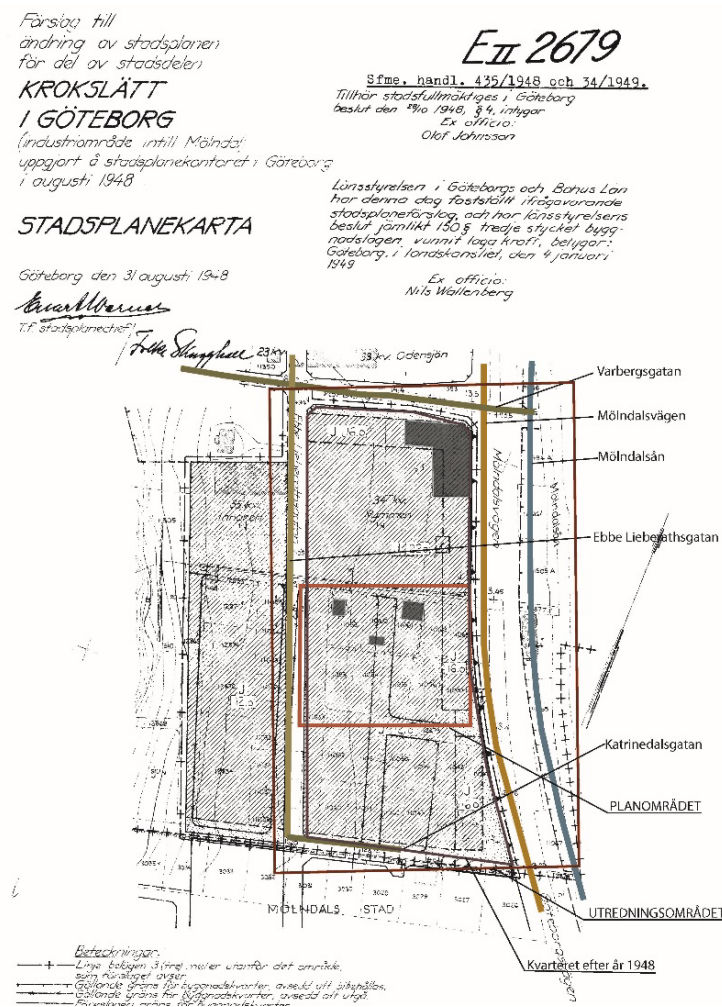

Illustration som bland annat visar planområde och utredningsområde på stadsplanekarta från år 1948.

¹³ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, förslag till ändring av stadsplanen för del av stadsdelen Krokslätt i Göteborg, 1948

¹⁴ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, förslag till ändring av stadsplanen för del av stadsdelen Krokslätt i Göteborg, 1948

3.3 Bebyggelseutveckling

3.3.1 1900-1930-TALET

Som tidigare beskrivits var Mölndalsåns dalgång under första halvan av 1900-talet ett område med flera industrier och Krokslätt en stadsdel som karakteriserades av jordbruksmark. Flygbilden till höger är från 1930-talet. Utredningsområdets ungefärliga utbredning har markerats med blått. Marken omfattas av stadsplanen från år 1913 (se sidan 18). Fotot visar att marken användes som jordbruksmark. Ett par bostadshus ligger mellan Mölndalsvägen i öster och Krokslätts mer kuperade delar i väster. Det är troligtvis de hus som syns i stadsplanekartan från år 1948 (se sidan 19).

Flygbild från 1930-talet. Ungefärlig utbredning av utredningsområde och planområde markerat med blått respektive beige.

3.3.2 FRÅN ÅR 1946

Genom stadsplaneändringen år 1948 skapades utredningsområdets större kvarter med möjlighet till högre bebyggelse mot Mölndalsvägen. Cirka tio år senare var området förändrat vilket framgår av flygbilden till höger. Endast bostadshusen, synliga på flygbilden från 1930-talet på föregående sida, ligger kvar. Ebbe Lieberathsgatan har anlagts och längs den har hus byggts. Även norr och söder om planområdet (markerat med gult i flygbilden till höger) har byggnader tillkommit.

Marken norr om planområdet var först att bebyggas. Åren 1946 och 1948 uppfördes de båda tegelhusen i kvarterets nordöstra del, först hörnbyggnaden med adress Mölndalsvägen 91, sedan Mölndalsvägen 93. I byggloven beskrivs de båda tegelhusen som fabriksbyggnader (se stycke 4.2 och 4.3). Söder om planområdet, vid Lanås vändslinga, uppfördes verkstäder och garage under 1950-talets sista år (se stycke 4.6).

Flygbild från 1956. Planområdet ungefärligt markerat med gult.

3.3.3 FRÅN ÅR 1961

Flygfotot till höger är från år 1964 och visar en del av kvarteret i vilken byggnaden för AB Alrik Hedlund nyligen uppförts på Mölndalsvägen 95 efter bygglovsansökan år 1961 (se stycke 4.1). Marken som tillhör AB Alrik Hedlunds verksamhet utgör planområdet som är markerat med gult.

Byggnaderna som syns på flygfoton från 1930-talet och år 1958 (se föregående sidor) ligger kvar men en stor del av grönytan har omvandlats till parkeringsplats.

Flygfoto från år 1964. Planområdet ungefärligt markerat med gult. Bild från *Översiktlig miljöteknisk markundersökning av Krokslätt 43:4, Göteborg*, s. 5. Structor Miljö Göteborg AB 2014-12-19

3.3.4 EFTER ÅR 1972

När kvarteret flygfotograferades år 1972 har den södra av de tre mindre byggnaderna som syns på tidigare flygfoton brunnit. Inom planområdet har grönytan försvunnit och ersatts av parkeringsplatser.

År 1972 beviljas bygglov för en bilverkstad (●) på Ebbe Lieberathsgatan 22¹⁵ och väster om byggnaden på Mölndalsvägen 95 har en lagerbyggnad (●) uppförts.¹⁶

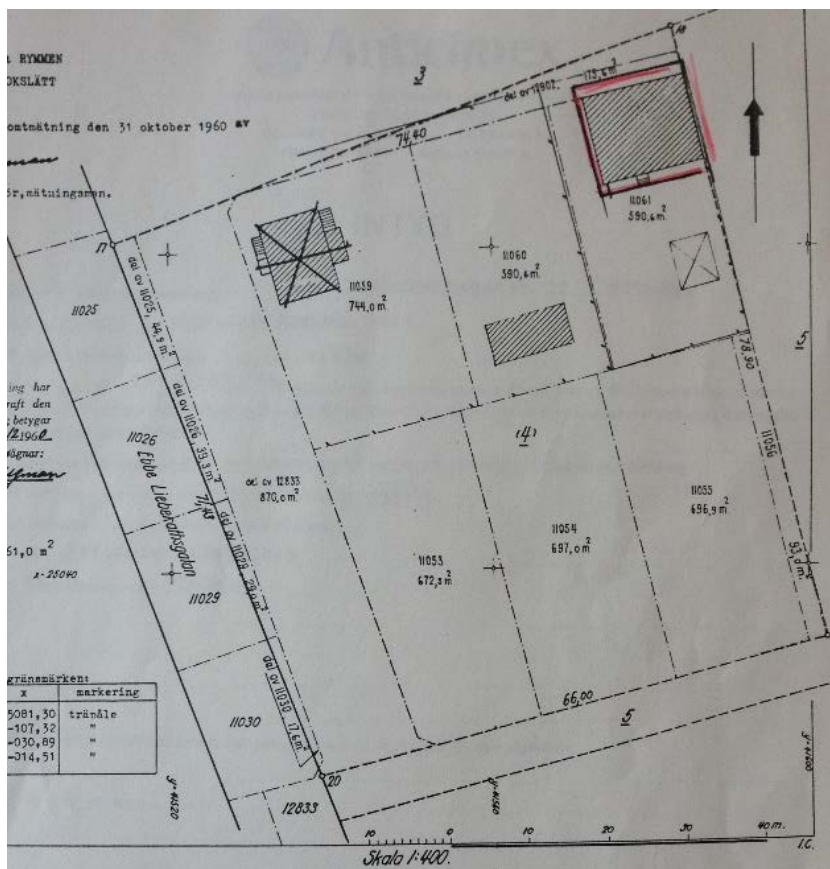
Flygfoto från år 1972. Planområdet ungefärligt markerat med gult. Bild från *Översiktlig miljöteknisk markundersökning av Krokslätt 34:4, Göteborg*, s. 6. Structor Miljö Göteborg AB 2014-12-19, något bearbetad.

¹⁵ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, Krokslätt 34:4

¹⁶ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-28

3.3.5 SLUTET AV 1980-TALET

I oktober 1986 ansöktes om rivningslov för en träbyggnad, benämnd lager. Av situationsplanen framgår att det är den östra av de två villorna som rivningslovet avser.¹⁷ I slutet av 1980-talet har samtliga byggnader som syns inom planområdet från tiden före AB Alrik Hedlund etablerades försvunnit.

3.3.6 UNDER 1990-TALET

I början av 1990-talet sammanbyggdes lagerbyggnaden som syntes första gången på flygfotot från år 1972 (se sidan 23) med huset på Mölndalsvägen 95.¹⁸

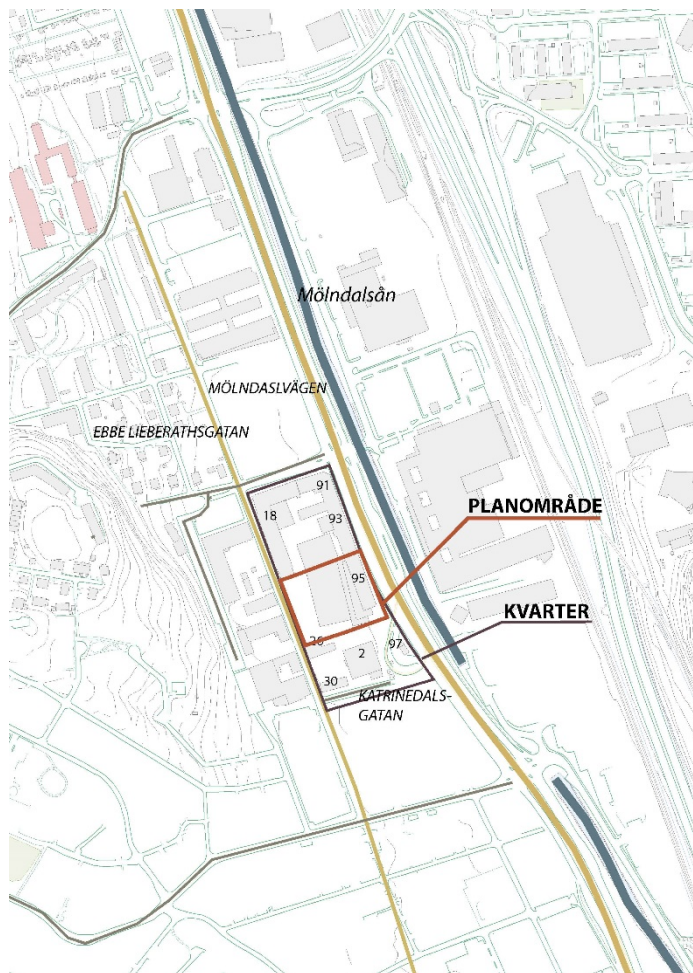

Flygfoto från år 1995. Planområdet ungefärligt markerat med gult.

¹⁸ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-28

4 BYGGNADSBESKRIVNING

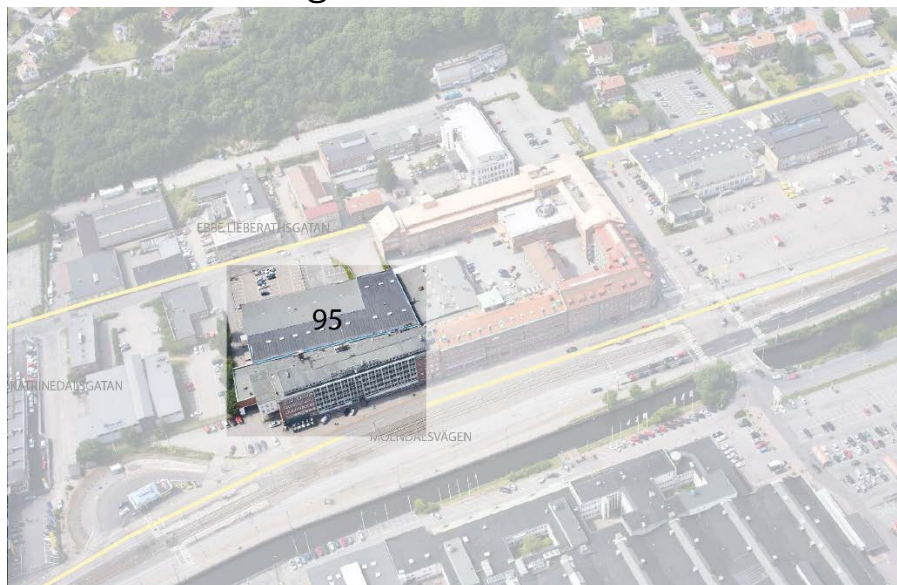
I följande kapitel beskrivs byggnaderna i kvarteret som planområdet ligger i. Byggnadernas och den samlade bebyggelsens arkitektoniska uppbyggnad beskrivs. Särskild fokus ägnas bebyggelsen i planområdet.

Ovan, vy över kvarteret från öster. Mölndalsvägen och Ebbe Lieberathsgatan med gatunummer.

Till vänster, orienteringskarta med adresser, kvarteret och planområdet markerat.

4.1 Mölndalsvägen 95

I oktober 1961 lämnades ett bygglov in på tomt nummer 5 i 34 kvarteret Rymmen, nuvarande Krokslätt 34:11, Mölndalsvägen 95. På fasadritningarna står Westdahls Ingenjörbyrå AB, Arkitektkontoret. Ritningarna är daterade 26 maj 1961, med stämpel om godkännande den 8 december 1961.¹⁹

Företaget som byggde huset och flyttade in i lokalerna var AB Alrik Hedlund, idag en del av Hedlundgruppen. AB Alrik Hedlund etablerades år 1927 och var då verksamt inom import, grosshandel och export av papper, dekorations- och presentartiklar samt kortvaror.²⁰

¹⁹ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, Krokslätt 34:11

²⁰ Sveriges Handelskalender 1967, 1967 "Hedlund, AB Alrik"

Byggnaden från sydost.

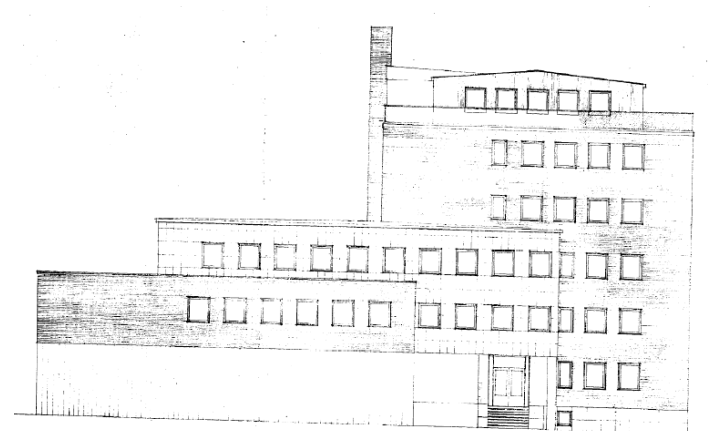
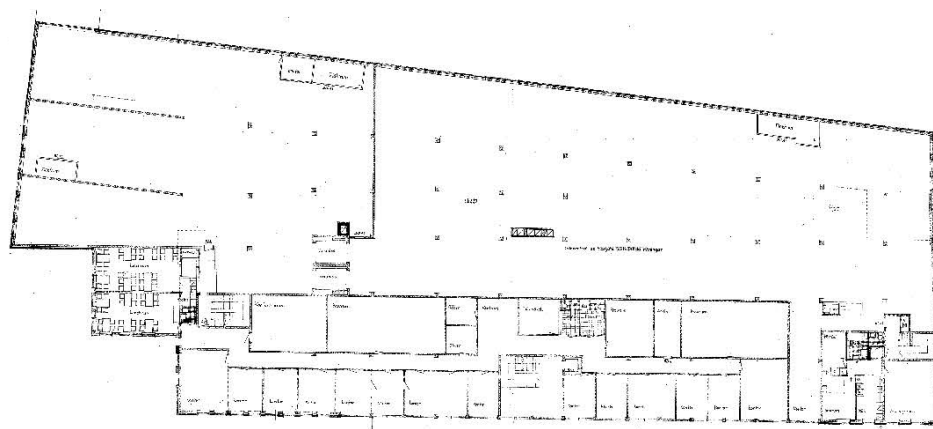
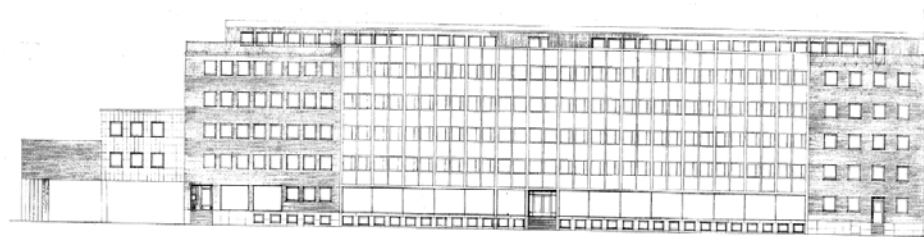
Tomterna 4 och 5 i kvarteret Rymmen (nuvarande Krokslätt 34:4 och 34:11) köptes av Stig Hedlund år 1962 med syfte att uppföra en byggnad som kunde rymma kontor, produktion och lager för Hedlunds pappersindustri. Redan i planeringen av byggnationen involverades ytterligare ett tryckeri, Palmeblads och ett reproföretag, Tre Punkter. Även ett möbelföretag var tidigt med i planeringen.²¹

Samarbetet med dessa tre företag är synligt i byggnadens arkitektur. Möbelföretaget skulle inrymmas i bottenplan mot Mölndalsvägen varför huset försågs med stora skyltfönster i bottenvåningen. Huset byggdes med

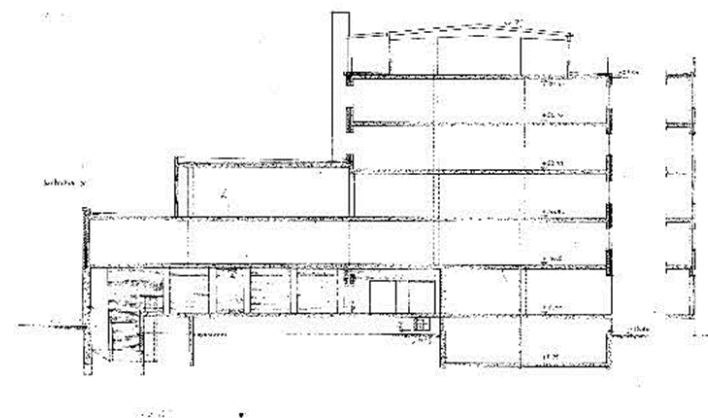
²¹ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-28

BYGGNADSBESKRIVNING

mycket stor bärrighet för att kunna klara lasterna från tryckeri- och reproverksamheterna. Bärrigheten säkrades genom ett tätt stående gjutet pelarsystem om 40x40 cm som bär över 30 cm gjutna bjälklag.²²

FASAD MOT SÖDER

Ovan, fasad- och sektionsritning mot söder.

Till vänster ovan, fasadritning mot öster/Mölnadalsvägen.
Till vänster nedan, planritning, våningsplan en trappa.

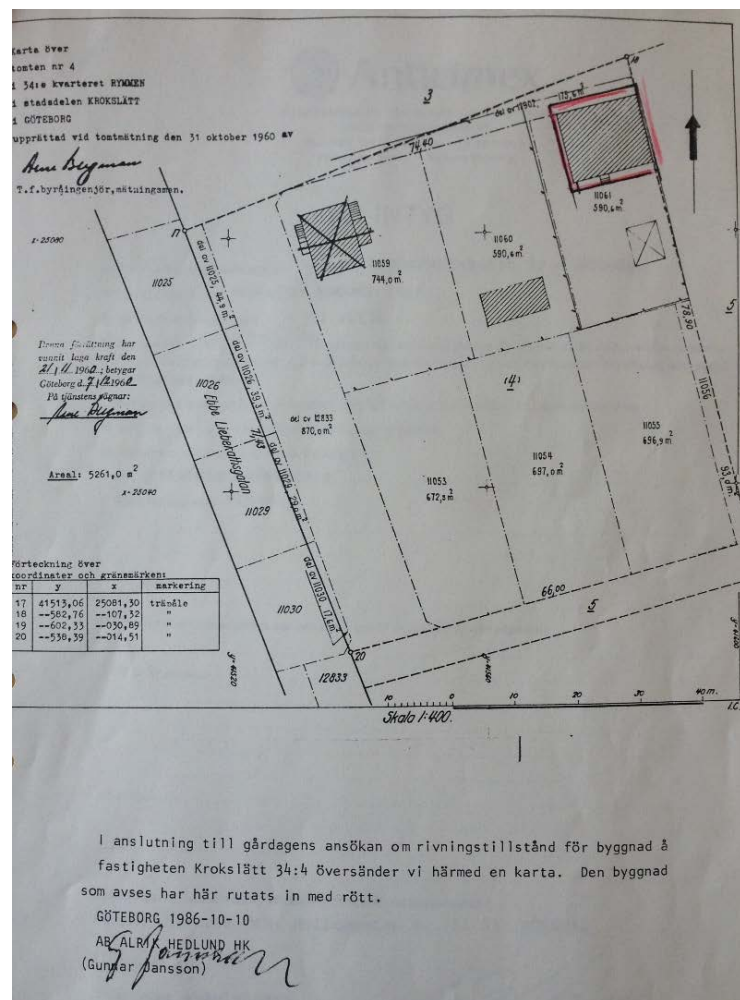
²² Informant Claes Salomonsson, 2015-09-28

BYGGNADSBESKRIVNING

När Stig Hedlund köpte marken vid Mölndalsvägen var den delvis bebyggd. Tre hus fanns, två av dessa uppförda som bostadshus. Byggnaderna och marken omkring kom att användas som bilverkstad²³ och som bilsrot²⁴. För bilverkstaden uppfördes år 1972 en byggnad²⁵. Verkstaden var verksam inom fastigheten fram till mitten av 1980-talet då det sista av de tre husen revs²⁶.

På bilden ovan har fastigheterna Krokslätt 34:4 och 34:11 markerats med gult. Bild från Översiktlig miljöteknisk markundersökning av Krokslätt 34:4, Göteborg.

Ovan, situationsplan från år 1986 över kvarteret Rymmen. Handlingen är hämtad från Göteborgs stadsmuseum, faktorummet, kapsel 201:1

²³ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, Krokslätt 34:4

²⁴ Structor Miljö Göteborg AB, 2014, s 5-6

²⁵ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, Krokslätt 34:4

²⁶ Stadsbyggnadskontorets arkiv, Göteborgs stad, Krokslätt 34:4

BYGGNADSBESKRIVNING

Ytterligare en byggnad uppfördes någon gång mellan åren 1962 och 1972. Byggnaden användes som lager för AB Alrik Hedlunds grossistverksamhet.²⁷

Under 1990-talets första år uppfördes ytterligare lager mellan AB Alrik Hedlund på Mölndalsvägen 95 och grossistverksamhetens lagerbyggnad varpå de båda byggnaderna bands samman.²⁸

Flygbild från mitten av 1990-talet. I mitten av den gula markeringen syns grossistverksamhetens lagerbyggnad. Ytterligare lageryta resulterade i att AB Alrik Hedlunds byggnader byggdes samman.

Fotografier från Ebbe Lieberathsgatan mot öster och de senare tillkomna byggnadsdelarna för grossistverksamhetens lager.

Runt årsskiftet 2013-2014 invigde Hedlundsgruppen nya lokaler och lagerverksamheten flyttade ut ur AB Alrik Hedlunds byggnad på Mölndalsvägen²⁹.

Hedlundsgruppens avveckling av produktion inom fastigheten följer utvecklingen längs Mölndalsåns dalgång. Industrier har lagts ned, verksamheten har flyttat och byggnaden fyllts av kontor.

²⁷ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-25

²⁸ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-25

²⁹ Informant Claes Salomonsson, 2015-09-25

BYGGNADSBESKRIVNING

4.1.1 BESKRIVNING

Byggnaden består av tre volymer som placerats i en solfjädersform i plan. De tre volymerna har olika våningsantal och de längst mot söder har öppna bottenvåningar. Höjden på volymerna trappar ned mot söder. I vyer mot AB Alrik Hedlund från norr syns inte solfjädersformen och dess olika höga volymer. Från norr framstår byggnaden som en del av det sammanhängande, likformiga kvarteret. Fasadernas återhållna formspråk, takfotslinjen, de genomgående materialen och den symmetriska fönstersättningen gör att ögat från norr tolkar byggnaderna som en. Betraktas byggnadens fasad mot Mölndalsvägen så framträder mittpartiet och byggnaden kan då läsas som en enskild volym. Från söder möts betraktaren av ett gavelparti som i delar leker med antika motiv och som utformats som om byggnaden var en solitär. Södergaveln öppnar sig mot platsen framför byggnaden.

Ovan, detaljer av gavelpartiet mot söder.

Från norr mot söder, fasaderna på Mölndalsvägen 91, 93 och 95.

Från söder, fasaden på Mölndalsvägen 95

BYGGNADSBESKRIVNING

Situationsplan med fastighetsbeteckningar

Mot Mölndalsvägen placerades kontorsvåningar, i byggnadsdelen mot Ebbe Lieberathsgatan koncentrerades produktion och lager. I den mellersta delen, som står på pelare och är klädd med Carraramarmor placerades lunchrum och kontor.

Mot Mölndalsvägen har byggnaden sex våningar samt källare. Den översta våningen är indragen och försett med ett sadeltak. Fasadens utformning framträder betraktad från Mölndalsvägen. Gestaltningen är indelad i tre fält som alla givits en individuell gestaltning. Två tegelklädda fasaddelar flankerar ett mittparti i aluminium och glas. Mot norr möter byggnaden intilliggande byggnads fasad och tar upp dennas fönstersättning. Mot söder är fönstersättningen en annan. Mittpartiet har klätts med ett aluminiumsystem som innehåller bröstningar av grönfärgat glas. Aluminiumet har en struktur av vertikala spår.

Mittpartiet sträcker sig högre än fasadens omgivande tegelklädda delar och bryter takfoten som i övrigt följer takfotslinjen på de andra byggnaderna i kvarteret. Entrépartierna är indragna, trappan till huvudentrén står på trottoaren och är klädd med sten. Byggnaden upplevs horisontell på flankerna och vertikal i mittpartiet. Aluminiumsystemet är smäcket. Systemet och de gröna glasen livar nästan i mötet med varandra. Fönstren har bytts och bågarna är troligtvis grövre än de som ursprungligen satt i fasaden varför fönstren framträder mer i aluminiumsystemet än som sannolikt var den ursprungliga arkitektoniska tanken.

Byggnadens arkitektoniska utformning är präglad modernistisk rationalism. Verksamhetens olika delar har separerats och placerats i olika byggnadsdelar. Dispositionen av ytorna är synlig i fasaden, mot Mölndalsvägen framstår byggnadens som ett kontorshus, tillverkning och verksamhet kan inte läsas i

BYGGNADSBESKRIVNING

fasadens uppbyggnad. In i kvarteret, mot Ebbe Lieberathsgatan, förlades produktionen.

De senare tillkomna fönstrens framträder än mer mot tegelfasaden än de gör i aluminiumsystemet där det röda teglet och de vita bågarna skapar skarp kontrast. I den modernistiska arkitekturtradition som byggnaden är sprungen ur har fönster tunna bågarna för att framträda nästan i liv med fasaden. Bågarna på de senare tillkomna fönstren uppfattas som för stora i förhållande till fönsterhålen och glasytan. På avstånd ger detta en illusion av att den modernistiska fasaden försetts med fönsterfoder.

Fotografi från Mölndalsåns östra sida mot AB Alrik Hedlund.

Aluminiumsystem med bröstningar av färgat glas finns i flera modernistiskt präglade byggnader från samma tid som AB Alrik Hedlunds byggnad vid Mölndalsvägen. Ett exempel som kombinerar aluminiumsystem, färgat glas

och rött tegel är Konstfackskolan i Stockholm. Konstfack ritades av Gösta Åbergh och Tage Hertzell och stod färdig cirka två år innan byggnaden på Mölndalsvägen ritades. Även med Handelshögskolan i Göteborg av Carl Nyrén från år 1952 finns ett släktskap via kombinationen av vit sten och grönt glas.

AB Alrik Hedlund från sydost

BYGGNADSBESKRIVNING

Ovan, huvudentré.

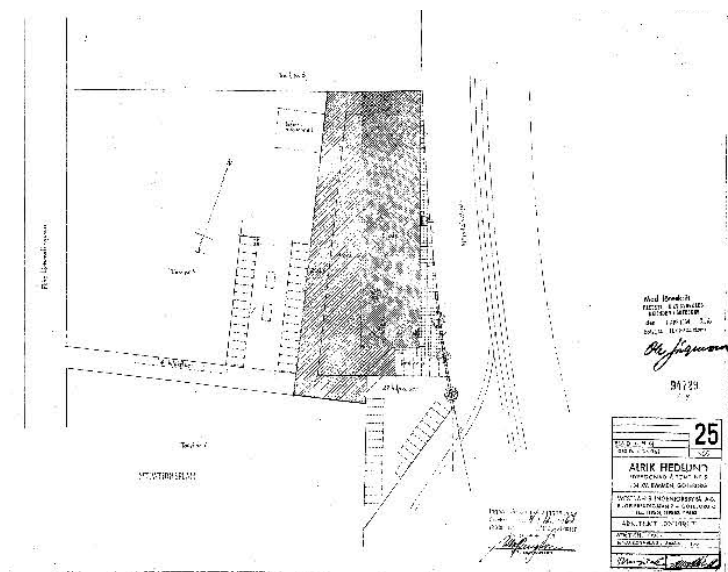
Till höger ovan, aluminiumpartiet med symmetrisk fönstersättning och bröstningar av glasskivor.

Till höger nedan, byggnadsdel klädd i Carraramarmor

BYGGNADSBESKRIVNING

Vändslingan vid Lana skapar en öppning med fri sikt in på Ebbe Lieberathsgatan och mot den södra fasaden på Mölndalsvägen 95. Här har byggnaden en annan fasaduppbbyggnad än mot Mölndalsvägen. Detta beror inte enbart på den modernistiska rationalismens stilströmning som tidigare beskrivits. Byggrätten ligger i fasadliv med byggnaderna norr om AB Alrik Hedlund och tillåter en smal byggnadskropp med högre byggnadshöjd mot Mölndalsvägen. Inåt kvarteret är byggnadshöjden lägre. Fastigheten är inte liksidig med byggrättens gräns mot Mölndalsvägen utan öppnar upp sig mot sydost. Byggnaden utformades med solfjäderform för att fullt utnyttja den olikformade fastighetens byggrätt där det gemensamma fasadlivet med angränsande byggnader var en gestaltningsprincip. Detta förhållande tydliggörs i situationsplan nedan.

Situationsplan från bygglovet år 1961

Fasad mot söder, från höger: byggnadsdel 1 i fem våningar samt källare och indragen takvåning. Byggnadsdel 2 i tre våningar, den första delvis öppen. Byggnadsdel 3 i två våningar, den nedre är öppen.

Den högsta byggnadskroppens fasad mot Mölndalsvägen har beskrivits i föregående del. Fasaden mot söder är klädd i samma röda tegel och har samma fönstertyp och rytm i placeringen som i fasaden mot Mölndalsvägen. I fasadens nedre del sitter ett glasat parti med entré.

BYGGNADSBESKRIVNING

Bottenvåningarna i söder har öppna konstruktioner, genomkörning i den lägre byggnadsdelen och en arkadliknande pelarkonstruktion under den mellersta byggnadsdelen.

Byggnadsdel två har tre våningar. Första våningen utgörs delvis av en öppen, arkadliknande pelarkonstruktion, delvis av en sluten våning. Våning två och tre är klädda med skivor av Carraramarmor. Fönstersättningen är jämn. Taket är platt med en smal, plåtklädd takfot.

Byggnaden mot söder och väster. Fönsterpartiet mot väster är placerat ovan öppningen för genomkörning.

Den tredje byggnadskroppen, längst åt väster på fastigheten är i två våningar. Den första våningen är öppen och tillåter genomkörning och lastning samt entré till garaget. Våning två är klädd i likadant tegel som byggnaden i övrigt. Fönstren är de samma som i byggnadens södra delar. I gaveln mot väster sitter ett fönsterparti.

BYGGNADSBESKRIVNING

Den övervägande delen av byggnadens fasad mot väster utgörs av lagertillbyggnader från olika tider.

Byggnadsdelarna mot väster är låga och långsträckta. Fasaderna är i korregerad plåt i vitt och blått. Flacka sadeltak täcker lagerbyggnaderna. Fasaderna har högt sittande fönsterband. I tillbyggnadens norra del ligger en lastkaj och tre portar sitter i fasaden. Byggnaden har mot detta håll en tydlig verksamhetskaraktär vilken förstärks av parkeringsytan framför.

Lagertillbyggnader mot öster.

Av fasaden på AB Alrik Hedlunds ursprungliga byggnad är från väster enbart de två översta våningarna synliga. En murad skorsten och installationer är synliga från detta håll. Fasaderna är klädda med tegel som är genomgående i byggnaden i övrigt, fönstersättningen är lik den på södra fasaddelen mot Mölndalsvägen.

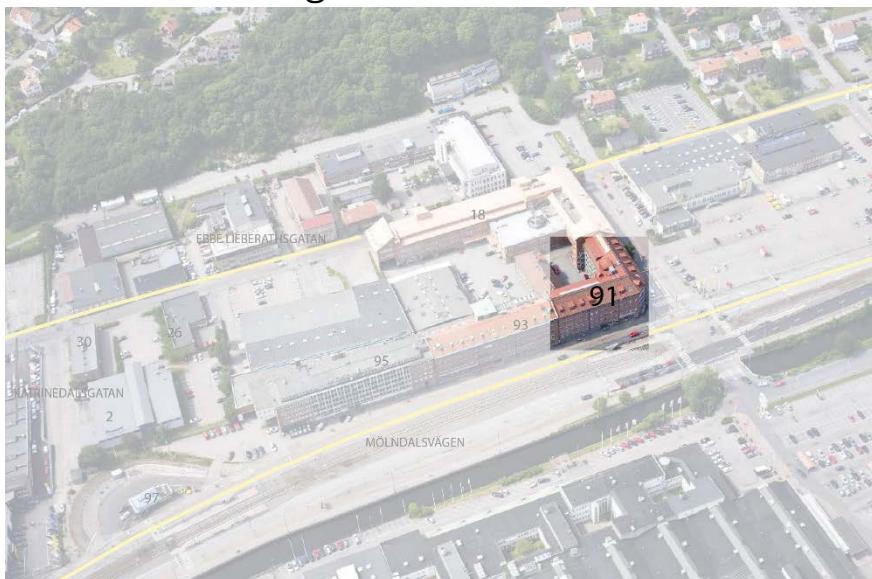

Lagertillbyggnad mot nordost.

4.1.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

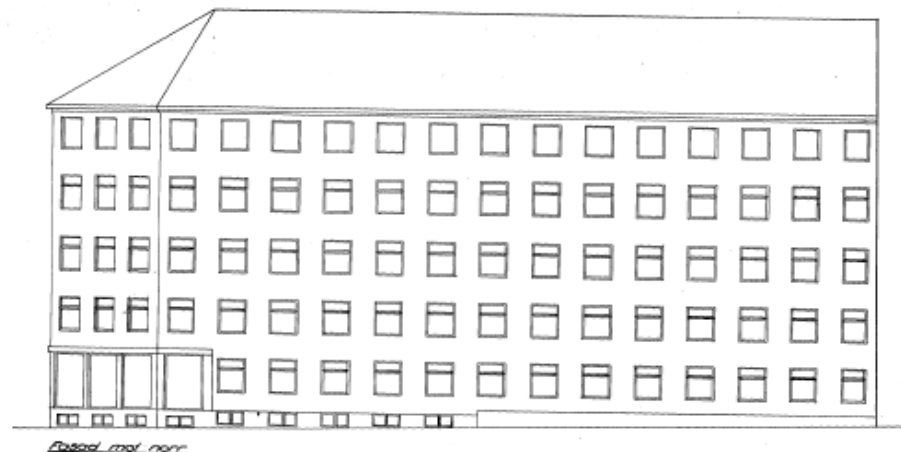
- Storskaligt.
- Tredelad fasad: tegel, aluminium och målat glas.
- Noga utvalda, exklusiva material.
- Kvarterets sammanhängande takfotslinje bryts av mittpartiet.
- Symmetrisk fönstersättning.
- Återhållet formspråk smälter in i kvarteret.
- Byggnaden upplevs horisontell på flankerna och vertikal i mittpartiet.
- Gavelmotiv mot söder

4.2 Mölndalsvägen 91

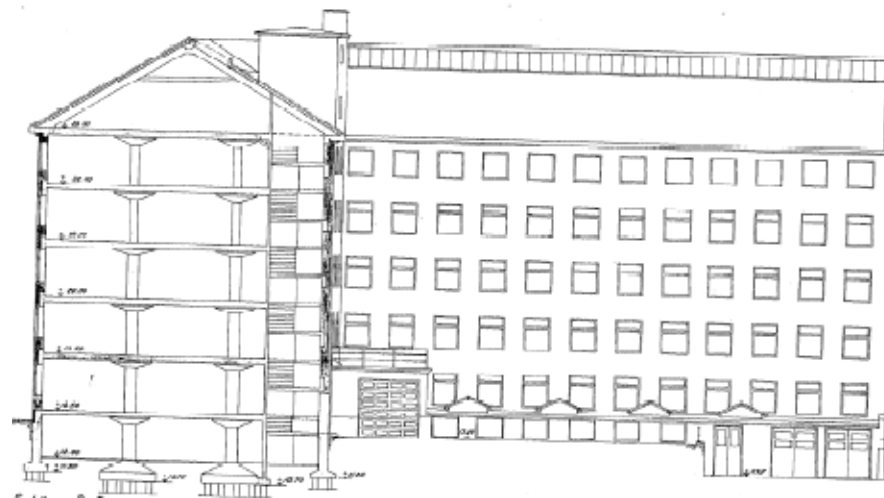

För tomt nr 2 i kvarteret Rymmen, nuvarande Krokslätt 34:13, med adress Mölndalsvägen 91 ansöktes i juni 1946 om bygglov för en byggnad i tre våningar. I oktober samma år beviljades bygglov för en byggnad med

Av ritningarna framgår att byggnadens utformning avsåg en annan fönstertyp än den som finns i byggnaden idag men troligtvis fick huset aldrig dessa fönster. Huset skymtar på bygglovsritningar för grannfastigheten på Mölndalsvägen 93 och avbildas på dessa med fönster lika de som sitter i byggnaden idag.

Fasad mot norr, Varbergsgatan. Från bygglovshandling 1946-10-22

Fasad mot gården. Från bygglovshandling 1946-10-22

4.2.1 BESKRIVNING

Vy mot sydväst, Mölndalsvägen 91

Hörnbyggnaden i kvarteret med adress Mölndalsvägen 91 har fem våningar, vind och källare. Fasaderna har rött tegel, fönstersättningen är rytmisk över fasaderna, fönstren är sexdelade med gröna spröjs. Hörnet mot korsningen Mölndalsvägen/Varbergsgatan är fasat vilket förstärker framförliggande gaturums storlek och antyder en plats.

Första våningen avviker i utformning från övriga våningar. Sockeln är klädd i natursten vilken fortsätter över våning ett i form av pilastrar och listverk. Inom det rutmönster som naturstenen bildar är fasaden putsad och färgad i grått. Fönstersättningen i våning ett håller samma rytm som övriga våningar men glasytan är mindre och spröjsen färre.

Entrén mot Mölndalsvägen är indragen från gatan. En slät portik i huggen natursten markerar entrén, entrédörren i trä med glas.

Byggnadens formspråk kan skrivas in i modernismens ideal med rena enkla fasader. I den äldre modernismen var ljusa putsade fasader och detaljer av stål vanligt förekommande. Efter andra världskriget blir modernismens uttryck varmare och mer humanistiskt. Det tar sig bland annat uttryck i materialvalen, som i denna byggnad vars fasader är av handslaget tegel, kompletterat av sten och trä. Gestaltningen visar även ett hantverksmässigt förhållningssätt till materialen framträdande i första våningen stenarbeten. De spröjsade fönstren i kombination med teglet, volymen och närheten till Mölndalsån gör att byggnaden till viss del associeras till industribyggnaderna på Mölndalsåns östra sida.

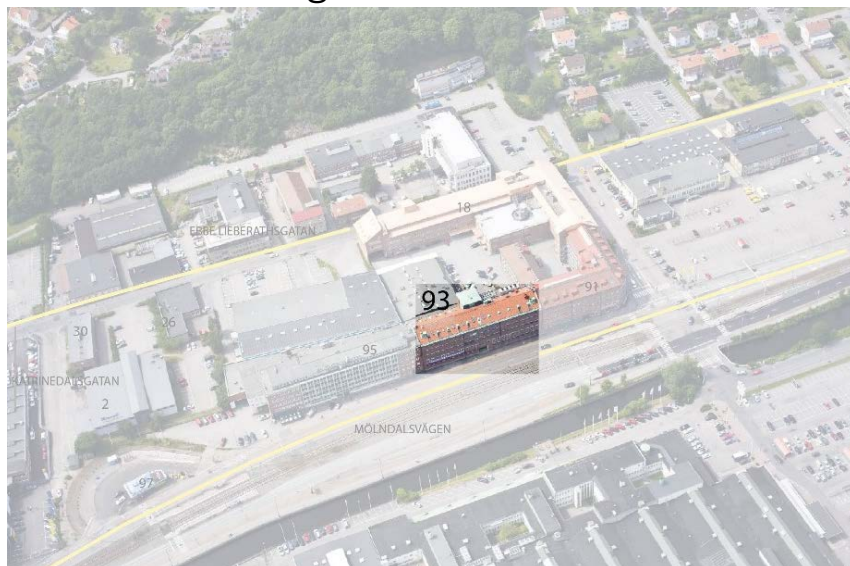

Detalj, entré mot Mölndalsvägen, första och andra våning.

4.2.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

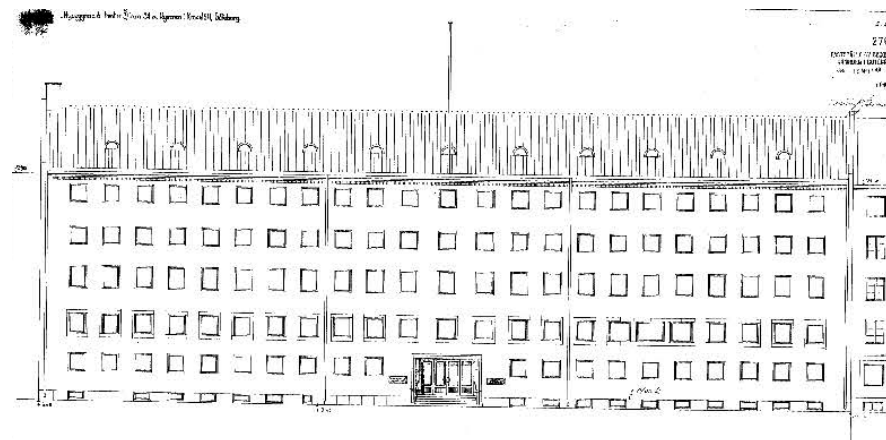
- Tegel, trä och sten.
- Spröjsade fönster
- Indragen entré
- Avfasat hörn

4.3 Mölndalsvägen 93

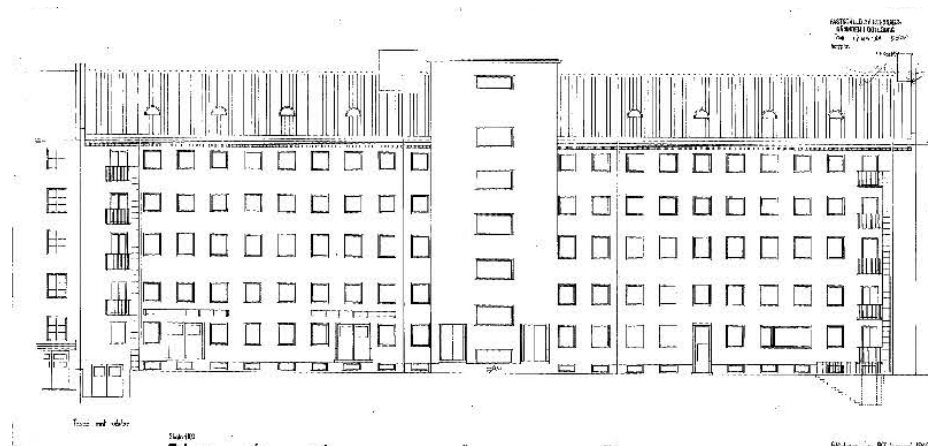

Uppfört på tomt nr 3 i kvarteret Rymmen tillhör byggnaden på Mölndalsvägen 93, tillsammans med Mölndalsvägen 91, idag fastigheten Krokslätt 34:13.

Bygglov beviljades 1949-04-12 och av handlingarna framgår att byggnaden beskrevs som en fabriksbyggnad.

Ritning, fasad mot Mölndalsvägen

Ritning, fasad mot gården

4.3.1 BESKRIVNING

Vy mot väst, Mölndalsvägen

Byggnaden på Mölndalsvägen 93 är i fem våningar och med källare och vind. Fasaderna har rött tegel, sockeln är klädd i natursten. Fönstersättningen är rytmisk, med stora fönsterytor utan spröjs. Bågarna är blåa. Runt fönster på våning två sitter ett foder av natursten indraget i fasaden. Entrén mot Mölndalsvägen är indragen och nås via en trappa av sten. Entrépartiet markeras av natursten som även har klätt vindfånet. Entrédörrar av trä med stora glasparterier.

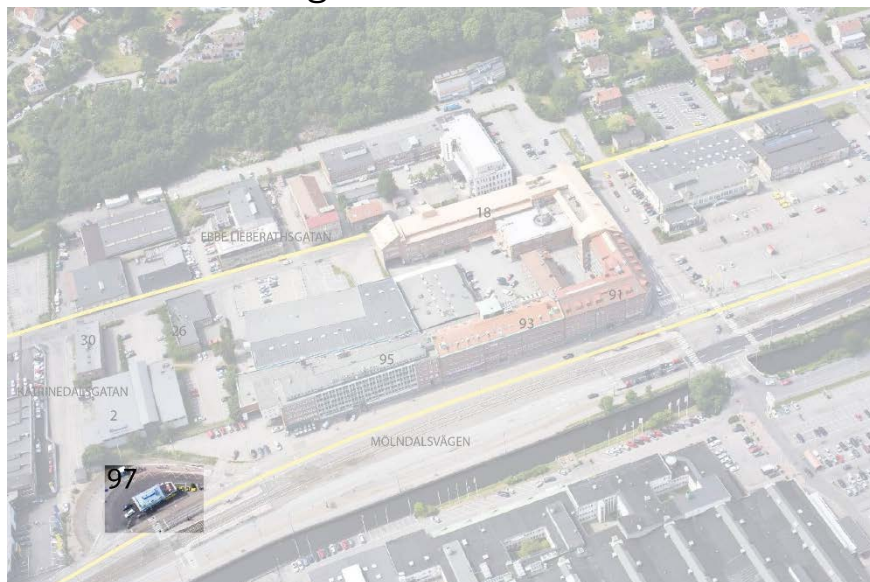
Detalj, entréparti mot Mölndalsvägen

Även denna byggnad hör hemma i en humanistiskt inriktad modernism karakteriserad av gedigna material som tegel, sten och trä. Fasadutformningen antyder dock ett steg mot ökad rationalism genom det enkelt hållna uttrycket. Enkelheten understryks av fönsterytor utan delningar, placerade långt ut i fasaden vilket ökar det släta intrycket. Fönstersättningen är repetitiv och konsekvent över våningarna varför den näst intill avläses som fönsterband. Enbart i stenomfattningen runt fönstren på andra våningen avviker utformningen. Gestaltningens enkelhet förstärks av fasadens skala.

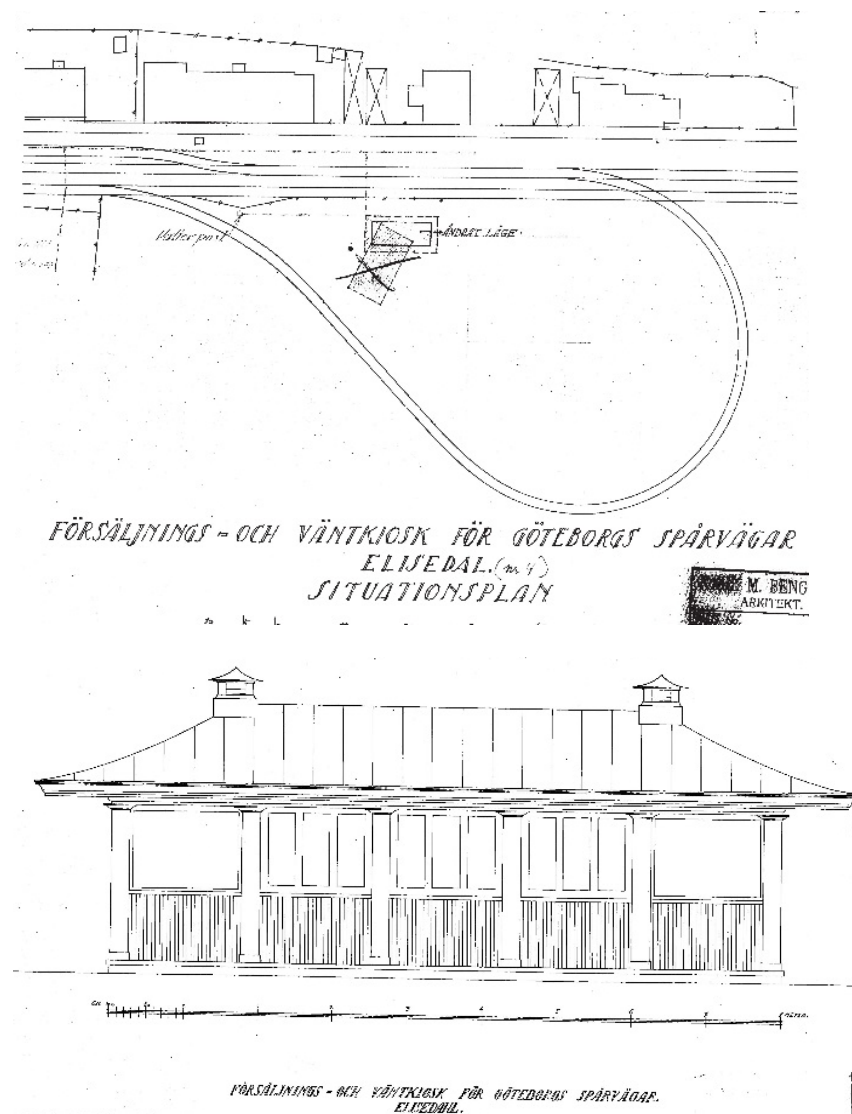
4.3.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

- Tegel och sten.
- Fönstersättningen
- Indragen entré

4.4 Mölndalsvägen 97

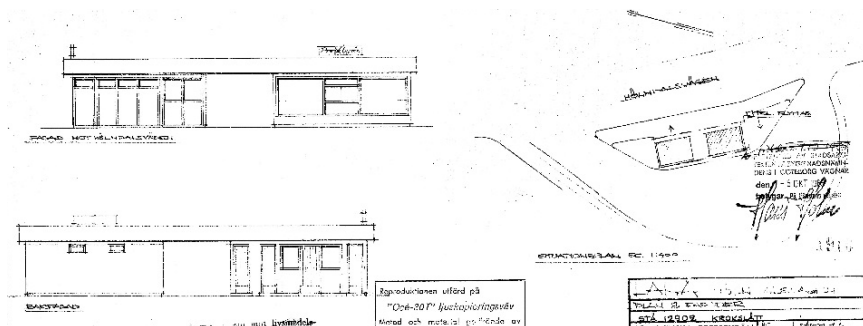

Byggnaden på Mölndalsvägen 97 uppfördes ursprungligen som försäljnings- och väntkiosk för Göteborgs spårvägar år 1926 på tomt nr 4 i kvarteret Rymmen. Under 1900-talet utvecklades vänt-funktionen och byggnaden kom att allt mer inriktas mot matförsäljning men volymen och placeringen är i stort sett oförändrad vilket gör byggnaden till den äldsta i kvarteret.

Ovan, situationsplan, nedan fasadritning i bygglovshandling 1926-08-17

BYGGNADSBESKRIVNING

Ritning från bygglov 1965-01-07.

Vy från väster, långsida in mot kvarteret.

4.4.1 BESKRIVNING

Vy mot sydväst, långsida mot Mölndalsvägen, kortsida mot Mölndalsvägen 95/vändslan Lana.

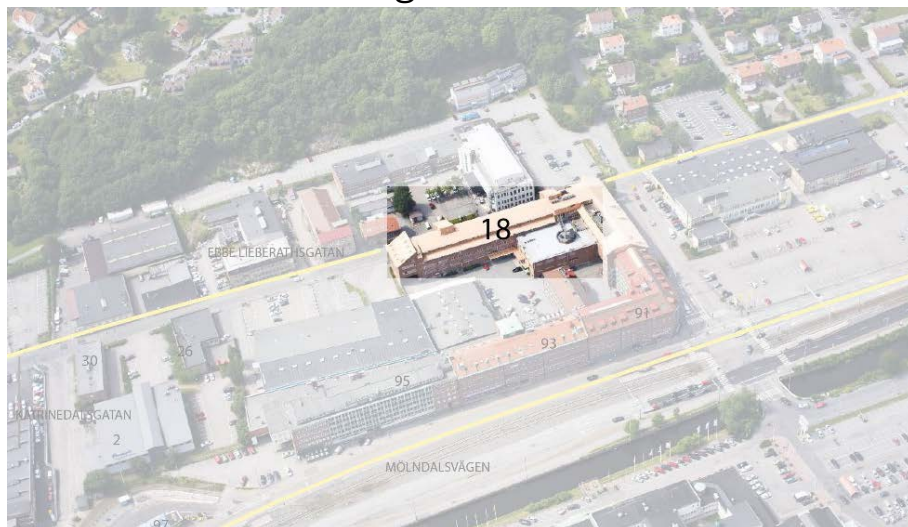
Byggnaden på Mölndalsvägen 97 är i en våning, klädd med liggande träpanel och har ett valmat, plåtklätt tak. Huset har en tillbyggd del mot norr. Över tillbyggnaden ligger ett pulpettak. Mot norr och väster har fasaden stora glasade ytor. Byggnadens ursprungliga form och valmade tak är fortsatt synligt, framförallt från väster. Om det valmade taket är det ursprungliga eller om det återskapats kan inte utläsas från arkivmaterialen.

Byggnaden på Mölndalsvägen 97 har en annan volym och arkitektur än de byggnaderna längre norrut på Mölndalsvägen. Byggnaden förhåller sig därför mindre till omgivande hus och mer till den omgivande öppna platsen som vändslan skapar, för vilken volymen planerats och utformats.

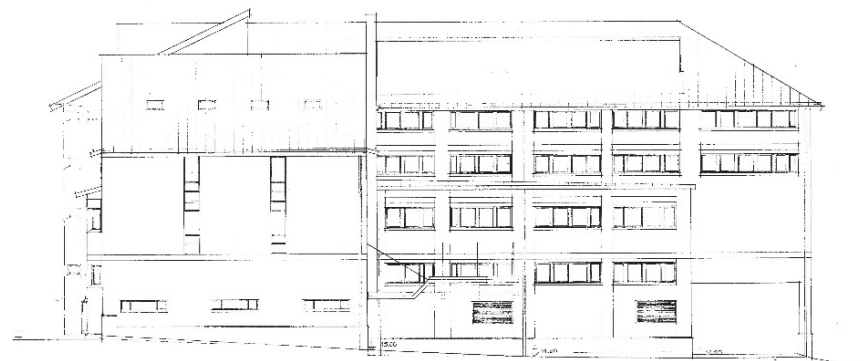
4.4.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG

- Valmat tak
- Rektangulära grundformen

4.5 Ebbe Lieberathsgatan 18

I juli 1984 beviljades bygglov för nybyggnad av ett kontorshus på fastigheten Krokslätt 34:16 med adress Ebbe Lieberathsgatan 18³⁰. Byggnaden uppfördes utifrån stadsplanens intention sammanbyggd åt öster med grannfastigheten. Huset uppförs cirka 40 år senare än angränsande byggnad på Mölndalsvägen 91 och sluter då det stora kvarteret mot norr.

Fasadritning mot gården/söder

Vy från norr, längs Ebbe Lieberathsgatan och korsningen Varbergsgatan

³⁰ Göteborgs stad, stadsbyggnadskontoret, arkivet

BYGGNADSBESKRIVNING

4.5.1 BESKRIVNING

Byggnaden i fem våningar avslöjar inte i fasaden om källare eller användbar vind finns i huset. Fasadens långsträckta axel längs Ebbe Lieberathsgatan har brutits genom utkragningar och takfallsbrott. Taket har varierad form och vinklar vilket ytterligare bryter upp volymen. Fasadteget är brunrosa, fönsterbågar med aprikos färg. Fönsterrutorna har placerats i låga, långsträckta fönsterband vilket betonar fasadens horisontalverkan.

I och med denna byggnad rymmer kvarteret en annan arkitektur är den modernistiska traditionen med olika strömningar som tidigare beskrivits. I byggnaden förenas olika geometriska former. Ingen fasad är huvudnummer i kompositionen, byggnaden har ingen egentlig framsida eller baksida. Starka gavlar, branta sadeltak och rektangulära fönstersättningar repeteras genom byggnaden. Gestaltningen är tredimensionell, kanske ett utslag av de nya datorunderstödda rittekniker som blev arkitekternas verktyg under perioden. Fönstertyorna är små och försedda med utanpåliggande jalousier. Upp- och nedfällningen av dessa sker troligtvis mekaniskt, som i andra hus från tiden. Detta är ett utslag av ett vaknande intresse för ekologi och energihushållning. Stilen som byggnaden kan skrivas in i är postmodernismen, som förutom att införa klassicerande element också intresserade sig för ekologi och lyfte fram geometriska former.

4.5.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

- Starka gavlar, trekantsformen
- Horisontella fönsterband med utanpåliggande jalousier
- Tegelfärgen

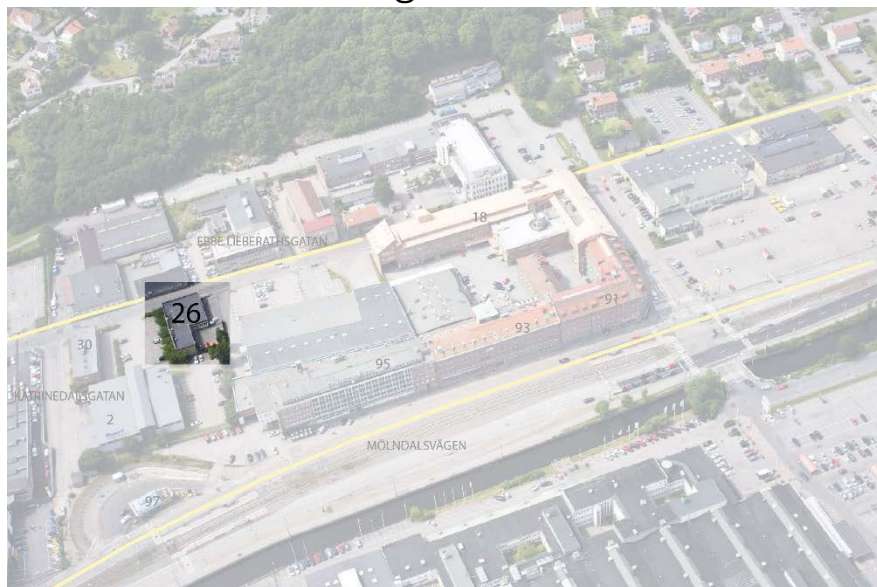

Vy från norr, mot Mölndalsvägen

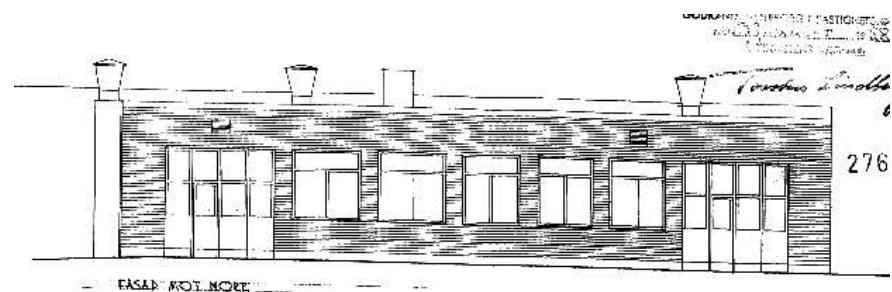
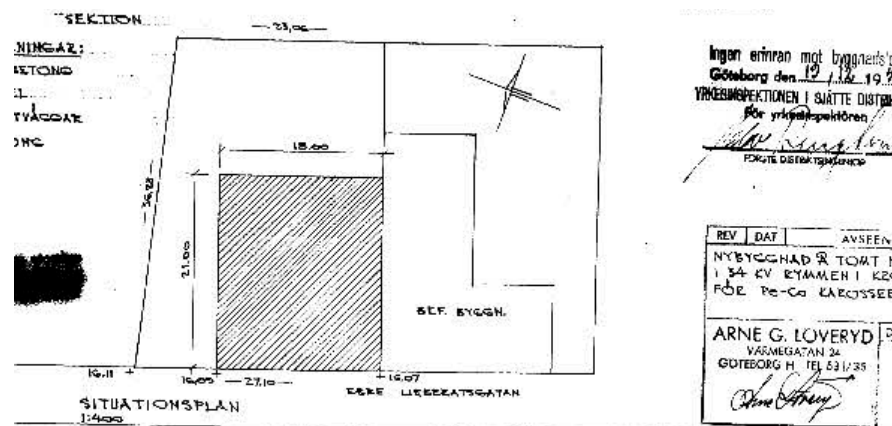
Vy från gården mot norr.

4.6 Ebbe Lieberathsgatan 26

På kvarteret Rymmens tomt nr 10, nuvarande Krokslätt 34:10, Ebbe Lieberathsgatan 26 beviljades i december 1957 bygglov för en karosseriverkstad. Två år senare byggdes huset till mot öster.

Nybyggnadsritningen och befintligt utseende är inte helt överensstämmande.

Ovan, situationsplan vid nybyggnad på Ebbe Lieberathsgatan 26. Notera att den L-formade grannbyggnaden inte finns på platsen idag.

Nedan, ritning fasad mot norr

BYGGNADSBESKRIVNING

4.6.1 BESKRIVNING

Byggnaden på Ebbe Lieberathsgatan 26 är i en våning med fasader av ljus tegel. Mot gatan har fönstren placerats rytmiskt. Mot norr är en större entré placerad. Byggnaden har en kraftigt markerad takfot som betonar byggnaden låga skala.

Det finns drag i gestaltningen som känns igen från AB Alrik Hedlunds senare lagertillbyggnader mot väster, den breda taklisten till exempel. I kombination med att öppningar i norrfasaden omdisponerats i förhållande till nybyggnadsritningen kan detta vara en antydning till att byggnaden delvis byggts om och omgestaltats cirka tio år efter att ritningarna togs fram.

Fotografi mot sydost

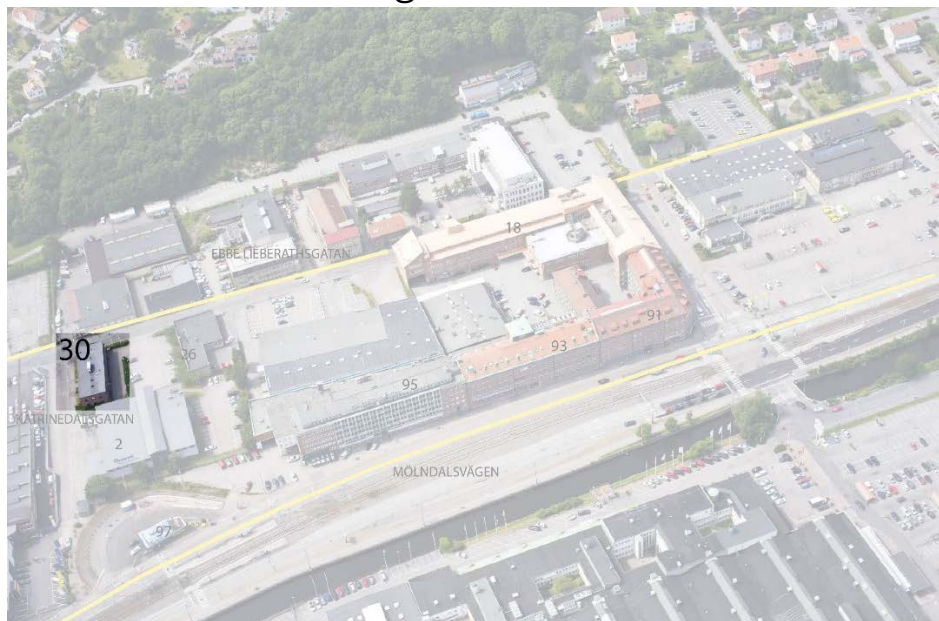

Fotografi mot söder. Till vänster i bild syns tillbyggnaden.

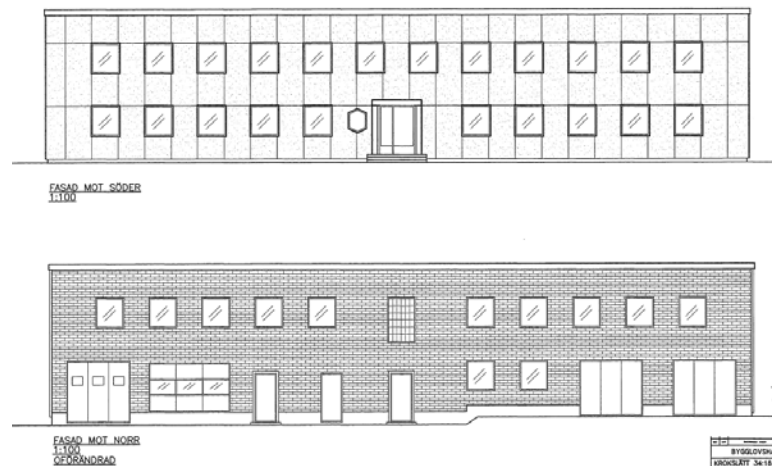
4.6.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

- Verksamhetsbyggnad, öppningar i fasaden.
- Kraftigt markerad takfot.

4.7 Ebbe Lieberathsgatan 30

Med adress Ebbe Lieberathsgatan 30, i korsningen med Kristinedalsgatan ligger en byggnad på fastigheten Krokslätt 34:18. Byggnaden återfinns i bygglovsarkivet först i samband med det bygglov från år 2010 som syns ovan till höger. Bygglovet avsåg en fasadändring.

Ovan, ritning för fasadförändring. Nedan, Fönstertyp och fönstersättning, takformen, tegelomfattningen vid entrén samt det sexkantiga fönstret vid entrén visar att byggnaden uppfördes under åren runt 1950-talet.

4.7.1 BESKRIVNING

Byggnaden i två våningar har ett platt tak och den släta, tätt hållna takfoten bidrar till byggnadens rektangulära form. Fönstertyorna är nära en liksidig kvadrat. Kvadraterna i rektangelformen återkommer på samtliga fasader men den geometriska effekten syns tydligast i byggnadens huvudfasad, där det sexkantiga fönstret vid entrén adderar ytterligare en geometrisk form.

Av huvudfasadens kvarvarande gestaltning kan utläsas att byggnaden är från åren runt 1950-talets början. Tegelomfattningen vid huvudentrén och det sexkantiga fönstret intill knyter byggnaden till strömningen av humanistisk modernism som beskrevs för byggnaden Mölndalsvägen 91.

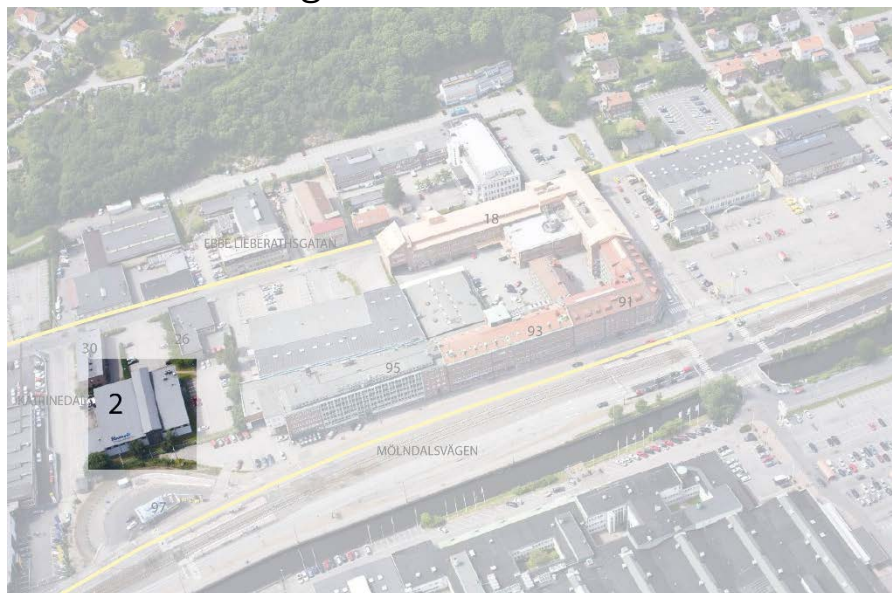
Mot Kristinedalsgatan och på gavlarna har fasaden försetts med plattor i en mörkt grå nyans och byggnaden har tilläggsisolerats. Fasaden mot norr har lämnats fri och fasadteglet är synligt.

4.7.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG:

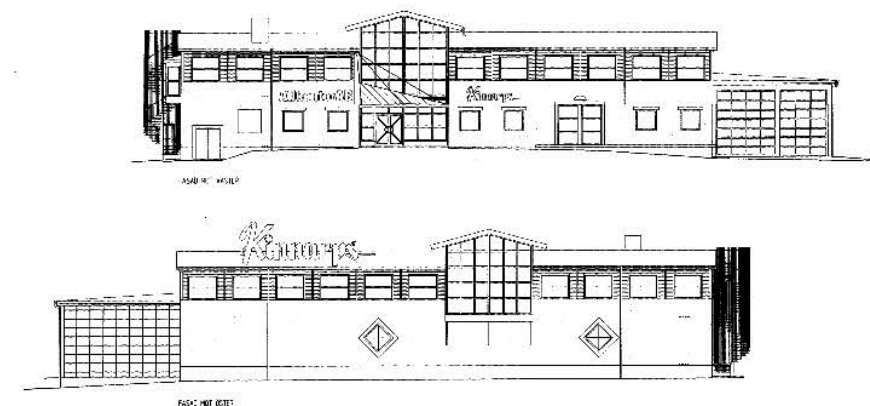
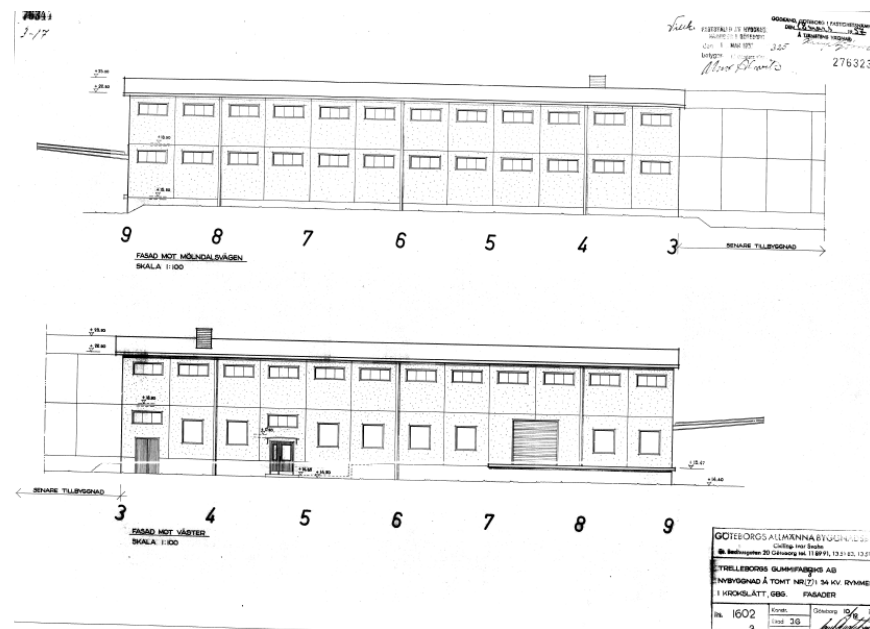
- Rektangulär form
- Platt tak
- Kvadratiska fönster
- Tegelomfattning och sexkantigt fönster vid entré

4.8 Katrinedalsgatan 2

År 1994 beviljades bygglov för om- och tillbyggnad för huset med adress Katrinedalsgatan 2. Likt föregående byggnad ligger huset på fastigheten Krokslätt 34:18.

Byggnadens form och gestaltning överensstämmer i stora drag med ritningarna till höger. Byggnaden uppfördes i slutet av 1950-talet

Ovan, bygglov för nybyggnad 1956-12-10

Nedan, bygglov för om- och tillbyggnad 1994-03-22

4.8.1 BESKRIVNING

Byggnaden vid Lanås vändring är bred med en sluten fasad mot söder. Fönstren sitter högt upp på fasaden mot taket. Den slutna fasaden bryts av ett lätt framdraget uppglasat parti som löper vertikalt över fasaden och lyfter taket. Över det glasade partiet har taklyftet försetts med ett sadeltak.

Mot norr sitter fönster på båda våningar. Även här återkommer det glasade partiet.

De båda byggnader på fastigheten, Katrinedalsgatan 2 och Ebbe Lieberathsgatan 30, ligger inne i kvarteret respektive med gavel mot Ebbe Lieberathsgatan. Placeringen i kombination med byggnadernas skala och utformning läses de båda till Ebbe Lieberathsgatan, även betraktade från Mölndalsvägen.

4.8.2 SÄRSKILT UTMÄRKANDE DRAG

- Glaspartiet

5 STADSBILDSANALYS

Beskrivningen av bebyggelsen i kvarteret och en visuell analys av utredningsområdets karaktär, i förhållande till Mölndalsvägen som ett sammanhängande stråk, presenteras under rubriken stadsbildsanalys. Stadsbildsanalysen utgör bakgrund för identifikationen av kulturhistoriska karaktärer och arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga egenskaper som på ett konkretiserat sätt redovisas och illustreras i inledningskapitlets sammanfattning.

5.1 Bebyggelsen i utredningsområdet

Kvarteret som undersökts är inte sammanhållet, vare sig i form, arkitekturstil eller skala. Den norra delen utgörs av byggnader som är hopbyggda och mot Mölndalsvägen har fasaderna medvetet givits en sammanhållande gestaltning. I kvarterets södra del är kompositionen uppbruten. Lägre, solitära byggnader med varierade fasadmaterial möter här Ebbe Lieberathsgatan.

Byggnaderna som vetter mot Mölndalsvägen 91-95 är sammanbyggda till en byggnadskropp. I material, fasaduppbyggnad, form och höjd samspelar de med varandra. Arkitektoniska grepp går igen, den indragna entrén, symmetrin i fönsterplaceringen och takfotslinjen. Dessa uttryck, tillsammans med byggnadernas placering – i en rak linje mot gatan – är arkitektoniska avväganden för att skapa illusionen av en sammanhållen volym.

Mot norr och i söder har de sammanbyggda husen i den norra delen av kvarteret, mot Mölndalsvägen, kapade hörn. De kapade hörnen markerar platser, större rum. Detta bidrar också till upplevelsen av en byggnadskropp, mellan två rum.

På båda sidor om Ebbe Lieberathsgatan ligger byggnaderna fritt i förhållande till varandra. Mellan husen framträder mellanrum. Volymerna på den östra sidan av gatan, i Mölndalsvägens riktning, är generellt lägre än på den västra sidan som tar stöd mot Krokslätts höjder. Bebyggelsen har olika tegelsorter och olika material i fasaderna samt omväxlande platta eller flacka sadeltak. På Ebbe Lieberathsgatans västra sida har två hus sadeltak och fasaddetaljer som minner om bostadsbebyggelse vilket ökar upplevelsen av småskalighet. Inte minst sadeltakets form ekar i kvarterets yngsta byggnad på Ebbe Lieberathsgatan 18. Fasaden på denna byggnad är lång och med fönsterpartier som betonar horisontalitet. Fasaden har utformats med flera brott som gör att livet mot gatan varierar, takformen och takfall spelar med. Byggnaden på Ebbe Lieberathsgatan 18 uppfattas därför som anpassad i skala och uttryck till Ebbe Lieberathsgatan även om den genom att vara sammanbyggd med angränsande hus och i storlek har ett tydligt samband med byggnaderna i den norra delen av kvarteret mot Mölndalsvägen 91-95.

MOT MÖLNDALSVÄGEN OCH MOT NORR

- Stora volymer, långa fasader
- En fasad, ett fasadliv, genomgående material
- Gemensam gestaltning
- Individualitet i detaljer

MOT EBBE LIEBERATHSGATAN OCH MOT SÖDER

- Lägre volymer, korta fasader och mellanrum
- Enskilda uttryck, olika material
- Präglad av verksamheter

5.2 Strukturer

När man rör sig längs Mölndalsvägen upplevs dalgången tydligt, blicken når långt och högt. Dalgången har en tydlig nordsydlig riktning och bebyggelseområdena har sammanhållna volymer. Längst ner i dalen flyter ån och intill den på östra sidan ligger låga verksamhetsbyggnader med platta tak. Både ån och vägen böljar lätt vilket vidgar perspektiven. Det tillåter fri sikt åt både norr och söder längs med bergskanten och förstärker upplevelsen av att vara i en dalgång.

Mölndalsvägens bredd och asfalt motsvaras av fasadernas höjd och material. Byggnadskropparna är breda och släta, takfotslinjen jämn. Ovan taken syns bergskanten. Mölndalsvägen upplevs mycket lång, arkitekturen förstärker gatans längd.

Med jämna mellanrum öppnar kvarteren på Mölndalsvägens västra sida upp sig. Öppningarna finns vid Lanas vändslinga, Willys parkering och vid Helmutsoplatsen. Mellanrummen förstärker ytterligare kvarterens volym.

Den långa gatan tillsammans med de repetitiva volymerna gör orienteringen på gatunivå besvärlig och det är svårt att bedöma avstånd.

STADSBILDSANALYS

Blicken når långt

Öppningar i gaturummet förstärker byggnadens volym.

Blicken når högt.

Breda, släta byggnadskroppar med jämn takfotslinje.

STADSBILDSANALYS

Från Mölndalsvägen upplevs Mölndalsån i stora delar som ett grönområde och inte som ett vattenrum. Delar av åsträckningen saknar träd men inte heller här upplevs vattnet. Höga betongkanter och en smal vattenyta gör det svårt att uppfatta ån om man inte står precis intill.

Från Varbergsbron framträder Mölndalsån som ett naturligt vattendrag med böljande åkanter och fritt uppvuxna träd och buskar i varierande ålder vilket kontrasterar mot omgivningen. Ån saknar här delvis den anlagda och bearbetade känsla som karakteriserar andra delar av å-sträckningen liksom den byggda miljön i Mölndalsåns dalgång.

Längs Ebbe Lieberathsgatan dras stadsrummets skala ned jämfört med dalgången och Mölndalsvägen. Gatan är smalare, byggnaderna lägre, volymerna är mindre och de är inte sammanbyggda.

Gatan har fria siktlinjer mot norr och söder. Lisebergstornet och pariserhjulet vid Korsvägen och kupolen på Krokslätts fabriker syns från gatan. Ljuset spelar mot byggnaderna och mellanrummen mellan byggnaderna. Den nordsydliga riktningen är inte lika tydlig på Ebbe Lieberathsgatan som i den öppna dalgången. Att byggnaderna står fritt placerade i förhållande till varandra gör att blicken kan sticka av från gatan och in mellan husen. I mellanrummen interagerar den flacka dalgångens hårdgjorda miljöer med Krokslätts lummiga backar.

Mölndalsån upplevs bitvis som ett grönområde.

Längs Ebbe Lieberathsgatan är byggnadsvolymer mindre och placerade med mellanrum. Här kan blicken dras bort och upp mot Krokslätts grönskande höjder.

STADSBILDSANALYS

DALEN TYDLIGT UPPLEVBAR

- Naturliga höjdskillnader, rörelsestråk i dalens botten, grönskande höjder omsluter.
- Mölndalsvägen och Mölndalsån organiska leder. Fri yta omkring de båda lederna gör att det är synligt att de böljar fram i dalens botten.

STADSRUMMENS KONSEKVEN

- Mot Mölndalsvägen - Monotoni och repetition, stora kvarter och gestaltat gemensamma fasader – luckor med jämna mellanrum.
- Mot Ebbe Lieberathsgatan - Variation och interaktion, bebyggelsen håller avstånd sinsemellan. Avstånden släpper in grönska från Krokslättss höjder och arkitektoniska influenser från omgivande bostadsbebyggelse.

FRIA SIKTLINJER

- Siktlinjerna möjliggör upplevelsen och förståelsen för dalgången.
- Att dalgången kan upplevas innebär att det historiska landskapet kan läsas.

Källor

LITTERATUR

Andersson, Bertil, Fritz, Martin & Olsson, Kent, *Göteborgs historia: näringsliv och samhällsutveckling. 2, Från handelsstad till industristad 1820-1920*, Nerenius & Santérus, Stockholm, 1996

Attman, Artur (red.), *Göteborgs stadsfullmäktige 1863-1962. 1:1, Göteborg 1863-1913*, Göteborg, 1963

Bedoire, Fredric, *Den svenska arkitekturens historia 1800-2000*, Stockholm, 2015

Birgersson, Lisbeth & Wrigglesworth, Trad, *Industrihistorisk inventering av Göteborgsområdet: [arbetsrapport]*, Länsstyr. i Göteborgs och Bohus län, Göteborg, 1984

Ericsson, Thomas, *Krokslättsbilder: gamla bilder från Krokslätt i Mölndal*, Thomas Ericsson, Mölndal, 1997

Forsberg, Anders & Polheimer, Jan, *Från havre till el: när spårvagnen i Göteborg blev elektrisk : en historik över hur det gick till när spårvägen elektrifierades för 100 år sedan*, Trafik-nostalgiska förl., Stockholm, 2002

Lindberg, Jörgen *Krokslätts gårdar i Örgryte socken*, 2007

Sveriges Handelskalender 1967, 1967

GÖTEBORGS STAD, STADSBYGGNADSKONTORET:

Översiktsplan för Göteborgs och Mölndal fördjupad för Mölndalsåns dalgång. Samrådshandling november 2013.

Plankarta *Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana*, diarienummer 0312/13, 2015-06-17

Planbeskrivning, *Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana*, diarienummer 0312/13 samrådshandling augusti 2015

Översiktlig miljöteknisk markundersökning av Krokslätt 34:4, Göteborg. Structor Miljö Göteborg AB

AB Alrik Hedlund - antikvarisk översikt. David Hansson

Kvalitetsprogram. Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana. Norconsult 2015-05-27

Stadsutveckling utmed Ebbe Lieberathsgatan. Annika Lekman och Martina Vesik 2012

Bygglovsarkivet:

ARKIV

Göteborgs stad, Stadsbyggnadskontoret, Bygglovsarkivet:

Krokslätt 34:4, 34:10, 34:11, 34:12, 34:13, 34:16, 34:18

Göteborgs stadsmuseum, Faktarummet:

Kapsel 201:1

Kapsel 201:2

MUNTliga KÄLLOR

Claes Salomonsson, 2015-09-25

Planeringsunderlag kulturmiljökvaliteter

Del 1 Kulturmiljöbeskrivning och stadsbildsanalys

Detaljplan för bostäder och verksamheter norr om Lana, inom stadsdelen
Krokslätt

Diarienummer 1215/15

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Sweco Architects AB

Skånegatan 3
Box 5397
SE-402 28 Göteborg
www.sweco.se

